

Diak

Taina Järvi-Indrén
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)
Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus
Opinnäytetyö, 2020

MUN OMA KIRJA

Taidetyöskentelyä ja osallisuutta varhaiskasvatuksessa

TIIVISTELMÄ

Taina Järvi-Indrén

Mun oma kirja– Taidetyöskentelyä ja osallisuutta varhaiskasvatuksessa

44 sivua ja 8 liitettä

Kevät 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) ja varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin taidetyöskentelytoimintana Lohjan kaupungin päiväkodissa. Taidetyöskentelyyn osallistui kymmenen lasta 3–5-vuotiaiden lasten ryhmästä, kaikki toimintavuoden aikana viisi vuotta täyttävät. Toimintakertoja oli kuusi, mitkä toteutettiin noin kuukauden ajanjakson aikana tammi–helmikuussa vuonna 2020.

Opinnäytetyön tarkoitus oli lasten osallisuuden tukeminen taidetyöskentelyn avulla. Luovuus, tekemisen ilo, lasten omat valinnat ja uuden kokeileminen olivat toimintakerroilla keskeisessä roolissa. Tavoitteena oli saada lapsille identiteettiä vahvistavia onnistumisen kokemuksia sekä tukea pienryhmien yhteisöllisyyttä ja toimintaa.

Lasten osallisuus huomioitiin mahdollisuutena suunnitella ja toteuttaa oma kirja. Taidemenetelminä käytettiin gellipainantaa ja piirtämistä. Gellipainanta on grafiikan menetelmä, jossa tehdään monotypiavedoksia gelli-levyllä. Käytännössä lasten tuotos on kuvataidetoista koottu persoonallinen kirja. Lapset rakensivat ja toteuttivat omaa kirjaa haluamiensa aiheiden pohjalta. Lasten kirjojen aiheet ovat heille itselleen merkityksellisiä ja kiinnostavia. Kiireetön tekeminen, jokaisen lapsen yksilöllinen huomioiminen ja lasten havainnointi varmistavat toiminnan olevan lapsille sopivaa ja positiivista identiteettiä rakentavaa. Toimintaa on pystyttävä muokkaamaan lapsen tarpeiden mukaiseksi, ellei lapsi ole motivoitunut työskentelystä.

Lasten havainnointi, pedagoginen dokumentointi ja lasten haastattelut olivat käytettyjä menetelmiä. Dokumentointi tapahtui havainnoimalla lapsia ja kirjaimalla tiedot päiväkirjaan sekä valokuvaamalla työskentelyä ja lasten taideteoksia. Toimintaa arvioitiin lasten pienryhmissä tehdyillä haastatteluilla, tekijän itsearviointilla ja refleктоivalla keskustelulla lasten varhaiskasvatuksen opettajan kanssa.

Taidetyöskentelylle asetetut tavoitteet täyttyivät erittäin hyvin. Taidetyöskentely antoi lapsille uusia kokemuksia taidemenetelmistä, lisäksi työskentely tuntui lapsista innostavalta ja palkitsevalta. Lasten kanssa työskentelyssä on merkittävää löytää lasta innostavia ja eteenpäin kannustavia taidemenetelmiä. Työskentelyn on sovittava jokaiselle lapselle lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden. Ohjaajalla on merkittävä rooli oikeanlaisen ilmapiirin luomisessa ja lasten tukemisessa.

Asiasanat: gellipainanta, osallisuus, pedagogiikka, toimijuus, taidekasvatus, taidetyöskentely, varhaiskasvatus

ABSTRACT

Taina Järvi-Indrén

My own book—Artwork and participation in early childhood education

44 pages and 8 appendices

Spring 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education

Degree: Bachelor of Social Services

This functional Bachelor's thesis was implemented in cooperation with Lohja city childhood and education unit. To the artwork participated ten 3-5 years old children, those who were turning 5 years old in this same year. This included six gatherings in the January-February of the year 2020.

The aim of this thesis was to support children's participation by artwork. Creativity, happy to make things, own choices and new experiences were the main points in these gatherings. The target was to get good experiences, that strengthen identity and support small groups community and activities.

Children's involvement was considered as an opportunity to design and implement their own book. Gelli printing and drawing were used as art methods. Gelli printing is a graphic technique that uses monotype prints on a Gelli disc. In practice, children's output is a personal book of fine arts. The children built and made their own book based on the topics of their choice. The topics in children's books were relevant and interesting to them. Doing things in slow pace, taking into consideration each child's individually, and observing the children will ensure that the activity is child-friendly and builds a positive identity. It must be possible to tailor activities to the needs of the child if the child is not motivated to work.

Observation, pedagogical documentation and interviews with children were the used methods. Documentation was done by observing the children and recording the information in the diary, as well as photographing work and children's artwork. Activities were assessed through interviews with small groups of children, author assessment, and reflective discussions with the early childhood education teacher.

The goals set for art work were met very well. Artwork provided children with new experiences in art methods, and the work felt inspiring and rewarding for the children. When working with children it is important to find artistic methods that inspire and encourage the child. Work must be tailored to each child, taking into account the child's individual needs. The mentor plays a significant role in creating the right atmosphere and supporting the children.

Keywords: gelli printing, participation, pedagogy, agency, art education, art work, early childhood education

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 VARHAISKASVATUKSEN PERUSTA JA TAVOITTEET	5
2.1 Varhaiskasvatuksen perusta	5
2.2 Varhaiskasvatuksen tavoitteita toiminnan suunnittelun pohjana	6
3 OSALLISUUS JA TOIMIJUUS VARHAISKASVATUKSESSA	7
3.1 Lapsen osallisuuden ja toimijuuden kokemus	7
3.2 Tutkimus lasten osallisuudesta ja toimijuudesta	8
4 TAIDEKASVATUKSEN JA LUOVUUDEN MERKITYS LAPSELLE	9
4.1 Taidekasvatus osana lapsen ilmaisun kehitystä	9
4.2 Taidekasvatusta varhaiskasvatuksessa	10
5 TAIDETYÖSKENTELYN MENETELMÄT JA SUUNNITTELU	11
5.1 Menetelmät	11
5.2 Prosessin kokonaisuuden kuvaus	13
5.3 Toimintaympäristö ja kohdejoukko	15
5.4 Käytännön valmisteluja	16
6 TAIDETYÖSKENTELYN TOTEUTUS	17
6.1 Ensimmäinen toimintakerta: suunnittelua.....	17
6.2 Toinen toimintakerta: kirjojen suunnittelua ja gellipainantaa	18
6.3 Kolmas toimintakerta: gellipainantaa.....	20
6.4 Neljäs toimintakerta: erikoissivujen valmistusta	22
6.5 Viides toimintakerta: kirjojen ompelua.....	23
6.6 Kuudes toimintakerta: viimeistelyä ja haastattelut.....	25
6.7 Taidenäyttelyn vieraana	25
7 TAIDETYÖSKENTELYN ARVIOINTI.....	30
7.1 Taidetyöskentelyn arvioinnissa huomioitavaa	30
7.2 Lasten haastatteluiden toteutus	31
7.3 Itsearviointi.....	34
7.4 Varhaiskasvatuksen opettajan kanssa reflektointi.....	36

8 POHDINTA	38
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	39
9.1 Johtopäätöksiä taidetyöskentelystä	39
9.2 Eettisyys ja luotettavuus.....	41
9.3 Ammatillinen kasvu	41
LÄHTEET.....	43
LIITE 1. 2–3 hengen ryhmähaastattelu lapsille	45
LIITE 2. Vanhemmille tiedote.....	46
LIITE 3. Luvan pyytäminen valokuvien käyttöön.....	47
LIITE 4. Valokuvia lasten taidekirjojen sivuista	48
LIITE 5. Valokuvia lasten taidekirjoista	49
LIITE 6. Valokuvia gellipainannasta	50
LIITE 7. Valokuvia lasten taidekirjojen sivuista	51
LIITE 8. Valokuvat lasten kirjojen piirroksista ja valmiit kirjat	52

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet ja lapsen kiinnostuksen kohteet (Opetushallitus 2018). Toteutin toiminnallisen opinnäytetyöni Lohjan kaupungin päiväkodissa. Ohjaamaani taidetyöskentelyyn osallistui kymmenen lasta 3–5-vuotiaiden lasten ryhmästä, kaikki viisi vuotta täyttäneet/täyttävät. Toimintakertoja oli kuusi. Opinnäytetyöhöni sisältyy taidetyöskentely ja osallisuus, ohjasin lapsille pienryhmissä taidetyöskentelyä ja kädentaitoja. Lasten osallisuus huomioitiin mahdollisuutena suunnitella ja toteuttaa oma kirja. Valmistimme sivuja lasten omien kiinnostuksen kohteiden ja toiveiden pohjalta. Taidemenetelminä käytimme gellipainantaa ja piirtämistä. Gellipainanta on grafiikan menetelmä, jossa tehdään monotypia vedoksia gelli-levyllä. Käytännössä lasten tuotos on kuvataidetoista koottu persoonallinen kirja.

Opinnäytetyön tarkoitus oli lasten osallisuuden tukeminen taidetyöskentelyn avulla. Luovuus, tekemisen ilo, omat valinnat ja uuden kokeileminen ovat olleet käytännön toteutuksessa keskeisessä roolissa. Tavoitteena oli saada identiteettiä vahvistavia onnistumisen kokemuksia lapsille sekä tukea pienryhmien yhteisöllisyyttä ja toimintaa. Toiminnassa tärkeää on, että jokainen lapsi voi tuntea tulleensa kuulluksi ja nähdyksi. Taidetyöskentelyä arvioitiin kysymällä pienryhmähaastatteluissa taidetyöskentelyyn osallistuneilta lapsilta kokemuksia työskentelystä (Liite1).

Eri tutkijat ovat tutkimuksissaan todenneet, (Alasuutari & Karila, 2014; Karila 2016; Roos 2015; Sheridan & Pramling Samuelsson 2013; Puroila & Estola 2012) että varhaiskasvatuksen laadukas pedagogiikka toteutuu ryhmäympäristössä, huomioiden parhaimmillaan lasten yksilölliset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet ja tuottaen niiden pohjalta lapsille merkityksellisiä kasvun ja oppimisen kokemuksia (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2018).

2 VARHAISKASVATUKSEN PERUSTA JA TAVOITTEET

2.1 Varhaiskasvatuksen perusta

Varhaiskasvatuslain (L540/2018) 1 luvun 2§:ssä määritellään varhaiskasvatukseen olevan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta. Varhaiskasvatus muodostuu kokonaisuudesta, johon kuuluu kasvatusta, opetusta ja hoitoa, ja jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuslain 1 luvun 3§:ssä on säädetty tavoitteiksi varhaiskasvatukselle esimerkiksi: Edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista terveyttä, kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Tavoitteena on toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteeseen ja kulttuuriperintöön pohjautuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset. Tavoitteena on myös varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Varhaiskasvatuslain (L540/2018) 2 luvun neljännessä §:ssä määritellään, että varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestäessä, tuottaessa ja siitä päätettäessä on huomioitava ensisijaisesti lapsen etu. Varhaiskasvatuslain toisen luvun 5§:ssä on säädetty kunnan velvollisuudeksi järjestää laissa säädettyä varhaiskasvatusta kunnan tarpeen edellyttämässä laajuudessa ja tarpeen vaatimin toimintamuodoin. Varhaiskasvatuslain viidennessä luvussa 23§:ssä on säädetty että, päivähoitossa tai perhehoitossa olevalle lapselle on laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan tavoitteet lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi lapsen hyvinvointia, terveyttä ja oppimista tukevalla tavalla sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 on varhaiskasvatuslakiin perustuva Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka perusteella

lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen koostuen valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. Lasten huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta, varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan määrittelemään ja ohjaamaan sekä tukemaan varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Paikalliset suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita mutta ne eivät saa sulkea pois lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä. (Opetushallitus 2018.)

2.2 Varhaiskasvatuksen tavoitteita toiminnan suunnittelun pohjana

Varhaiskasvatuksen pedagogisessa suunnittelemisessa toiminnan tulee olla kokonaisvaltaista. Uudessa vuoden 2018 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa lasten oppimiseen liittyy näkemys lapsesta aktiivisena toimijana, jota täytyy kannustaa kriittiseen ajatteluun ja luovaan ongelmanratkaisuun. Päiväkohteissa lähes kaikki tavoitteellinen toiminta on rakennettu toimintatuokioiden varaan. Arjessa usein toistuvat tuokiot ovat lisänneet päivään kiireen tuntua. Tuokioita on kritisoitu niiden tiukasti aikuislähtöisen sisällön vuoksi, mikä ei ole tukenut lasten osallisuutta. Syyt ongelmiin eivät kuitenkaan johdu tuokioista itsestään, vaan käytännössä aikuisten toiminta määrittää toiminnan hyväksi tai huonoksi. Toiminnan on tunnettava lapsista mielekkäältä. (Ahonen 2017, 132 -133.)

Toiminnan mielekkyyden arvioiminen käy melko helposti lasten viestejä seuraamalla toiminnan aikana. Lasten sitoutumattomuus toimintaan näkyy monin tavoin heidän käyttäytymisessään. Varhaiskasvattajan tulee hyödyntää tilannetajuaan ja mukauttaa toimintaa niin, että se on lapsista mielekästä. Usein leikkisyyden ja fyysisen aktiivisuuden lisääminen toimintaan ovat toimivia keinoja. Aikuisten eläytyminen on myös tärkeää. Lapset saattavat väsyä liian pitkistä toimintatuokioista. Ohjatun tuokion taustalla on oltava aina syy miksi se järjestetään. Aikuisen työntekijän hetkeen tarttuminen on varhaiskasvatustyön laadun perusedellytys. Lapset voivat innostua esimerkiksi metsää koskevasta

tarinasta ja kalenteria pitäisi pystyä muokkaamaan lasten toiveiden mukaan ja järjestää heidän toiveiden mukaista leikkiaikaa lähteä metsään. Joustavuus on hyvä ominaisuus mutta toisaalta lasten toiveita ei voi aina päästä heti toteuttamaan. (Ahonen 2017, 134 -136.)

Lapsella on taito ihmetellä ja kysyä asioita. Kysyminen on lapselle tärkeä ja perustavanlaatuinen tapa saada uutta tietoa ja rakentaa merkityksiä erilaisista ilmiöistä. Omalla suhtautumisellamme lasten kysymyksiin on suuri merkitys siihen kokeeko lapsi kysymystensä esimerkiksi häiritsevän aikuisia kasvattajia vai kannustetaanko häntä uteliaisuuteen. Tutkivan oppimisen avulla lapsen tärkeitä luonnollisia tutkimusvalmiuksia voidaan kehittää ja tukea. Aloitteellinen, utelias ja tutkijan taitoja sekä tutkijan asenteen omaava ihminen selviää erilaisissa toimintaympäristöissä niin lapsena kuin aikuisenakin. (Lipponen 2016, 31 -33.)

3 OSALLISUUS JA TOIMIJUUS VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Lapsen osallisuuden ja toimijuuden kokemus

Osallisuutta varhaiskasvatuksessa voidaan jakaa alakäsitteisiin: Osallisuus arjessa tarkoittaa lapsen osallisuutta päiväkodin arjessa, rutiineissa ja perustoiminnoissa, joissa lapsi nähdään toimijana. Osallisuus sosiaalisissa suhteissa ja ryhmätoiminnassa perustuu vuorovaikutukseen ja yhteiseen toimintaan ryhmässä, jossa osallistujat eli kasvattajat ja lapset ovat tasa-arvoisia. Osallisuus kokemuksena merkitsee lapsen henkilökohtaisia kokemuksia osallisuudesta päiväkotiyhteisössä. Lapsen osallisuutta ei voida asettaa ylhäältä tai määritellä että pelkkä osallistuminen toimintaan loisi osallisuuden kokemuksen lapselle. Osallisuuden kokemus saa aikaan ilon ja innostuksen tunteita ja luo tilanteesta mielekkään vuorovaikutuksen ja oppimisen tilanteen, johon lapsi sitoutuu intensiivisesti. (Leinonen 2014, 18.) Osallisuuden keskiössä on kohtaaminen. Kunniottavan kohtaamisen ja sensitiivisyyden taito on haastavimpia opittavia asioita

ja kohtaaminen tai sen puuttuminen näkyy parhaiten lasten perushoidon tilanteissa. (Kataja & Lempäälä 2014, 64.)

Ihminen määrittää itseään vuorovaikutuksen perusteella. Erityisesti pienten lasten kanssa toimiessa eleet, ilmeet ja äänensävyt eli nonverbaaliset viestit ovat erityisen tärkeitä vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvattajan on kiinnitettävä huomiota siihen, millä tavalla on läsnä lapsille. Olenko helposti lähestyttävä? Onko minulla aikaa ja kiinnostusta pysähtyä lasten kokemusten äärelle? Lapset rakentavat vuorovaikutustaitojaan kaiken aikaa, he huomioivat tavat, millä aikuiset viestivät toisilleen tai ryhmän lapsille. Aikuisten toimintaa seuraamalla lapset oppivat miten omia ajatuksia, näkemyksiä ja tunteita voi ilmaista ja millä tavoin toisten viesteihin suhtaudutaan. (Ahonen 2017, 79 -80.)

3.2 Tutkimus lasten osallisuudesta ja toimijuudesta

Päivi Virkin tutkimus Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä (2015) on selvittänyt lapsille mieluisia ja epämieluisia toimintoja päivähoidossa, ihmissuhteita ja vuorovaikutusta sekä lasten kokemaa osallisuutta. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut kuvata ja ymmärtää lasten toimijuutta ja osallisuutta sekä kehittää Lappeenrannan varhaiskasvatuksen suunnittelumallia lasten osallisuutta edistäväksi varhaiskasvatuksessa. (Virkki 2015, 144-146.)

Päivi Virkin tutkimuksen (2015) mukaan lasten osallisuus päiväkodissa tulee parhaiten esille leikeissä ja peleissä niin sisällä kuin ulkona. Lapset kokevat, että he pystyvät leikissä ja ulkoilun aikana päättämään ja toimimaan melko itsenäisesti yhdessä leikkikaverien kanssa. Lapset kokevat voivansa valita leikkikaverit ja leikin teeman vapaasti. Lapset näyttävät kokevan aikuiset leikin mahdollistajina tässä tilanteessa, koska pääsääntöisesti kasvattajat toimivat vain avustajina leikin rakentamisessa ja valvomisessa. Lasten osallisuuden kokemukset muodostuvat heidän mahdollisuuksistaan tehdä päätöksiä ja valintoja sekä omista kokemuksista päätöksentekijöinä. Tietoisuus mahdollisuuksista valintoihin edistää lasten kokemuksia osallisuudesta. Lapset toivoivat päivähoidolta vaihtelevuutta ja mielekästä toimintaa. Lapset haluavat riittävästi aikaa leikkiin.

Lapset toivoivat voivansa toimia omaan tahtiinsa ja tilaa omille valinnoilleen. (Virkki 2015, 103 -106.)

4 TAIDEKASVATUKSEN JA LUOVUUDEN MERKITYS LAPSELLE

4.1 Taidekasvatus osana lapsen ilmaisun kehitystä

Varhaiskasvatuksen perusteet 2018 määrittelee varhaiskasvatuksen tehtäväksi tukea tavoitteellisesti lasten musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa lapsia eri taiteenaloihin. Lasten ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät samalla kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä harjoittelemalla erilaisia ilmaisun taitoja. (Opetushallitus 2018.)

Taide eri muodoissaan antaa mahdollisuuden tarkastella elämän moninaisuutta ja sen ilmiöitä monista näkökulmista. Se voi tarjota tilaa tutkiskella kuka minä olen. Taiteen äärellä voidaan antaa mahdollisuus leikille, tunteille, ystävyydelle ja rauhoittumiselle. Taide mahdollistaa omien tunteiden ja kokemusten ilmaisun. Aikuisen tuella voi taiteesta tulla lapselle selviytymiskeino ja voimavara elämään. Kaikilla on oikea kokemus ja näkemys taiteesta, jokaisella omanlainen. Lasta motivoi katsoa ja tutkia asioita, joilla on yhteys hänen kokemuksiinsa ja omaan elämäänsä. Taiteen äärellä on tärkeää huomioida yksilön kunnioitus ja oikeus osallistua oman tahtonsa ja kykynsä mukaisesti. (Kosonen 2015, 25 - 26.)

Kuvataidekasvatuksessa tavoitteena on lapsen kokonaisvaltainen kasvu missä painopiste on luovuuden kehittämisessä. Kuvataidekasvatus antaa paljon mahdollisuuksia lapsen aisti- ja havaintotoimintojen herkistämiseen. Kuvataidekasvatuksessa luovuuden kehittäminen merkitsee asenteiden ja prosessien tuemista, ei huomion kiinnittämistä vain tuloksiin. Lapsen luova asenne näkyy uskalluksena kokeilla omintakeisia toimintatapoja, ratkaista ongelmia ja omien rajojen ylittämisenä. Lapsen luovuutta edistää mahdollisuus erotella asioita

osiinsa ja niiden kokoaminen omalla tyyllillään. Kasvattajan tehtävänä on varata riittävästi aikaa kiireettömään työskentelyyn, jossa lapsi saa tutkia ilmiöitä ja ratkaista niiden nostamia kysymyksiä. Lasten innostusta täytyy myös tukea. (Rusanen 2009, 48 -49.)

4.2 Taidekasvatusta varhaiskasvatuksessa

Vantaalla on ollut TAIKAVA-kehittämishanke vuosina 2014 -2016, missä varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa vahvistettiin henkilöstörakennetta muuttamalla (Halme, Karimäki ja Rusanen 2016, 11). Kymmenessä Taikava-päiväkodissa ryhmäkohtaisen avustajan tehtävät muutettiin taidepedagogin tehtäviksi. Kulttuurihallinnon piiristä saapuneet taidepedagogit sijoituivat kasvattajatiimin jäseniksi varhaiskasvatukseen. (Halme ym. 2016, 139.) Taidepedagogiikan avulla pyrittiin vastaamaan kasvun ja oppimisen tuen tarpeisiin. Arjen toimintaa muokattiin lasten tarpeiden mukaisesti. Pienryhmille kehitetyt toimintamuodot koettiin suotuisina, koska toimintaa oli mahdollista ennakoida ja jäsentää niin, että lapsi koki tulevansa huomioiduksi. Merkittävää oli myönteisen minäkuvan tukeminen erilaisin keinoin. Lasten vahvuuksia pystyttiin tukemaan auttamalla lapsia löytämään uudenlaisia selviytymiskeinoja. Esimerkiksi tunneilmaisun avaamiseen, vahvistamiseen ja säätelyyn löytyi useita keinoja, jotka olivat aikaisempia keinoja tarkoituksenmukaisempia. Taidepedagogiikan myönteisyyttä luovia tekijöitä olivat lasten elämykset ja yhteisölliset kokemukset, jotka toivat tyytyväisyyttä, elinvoimaa ja iloa sekä onnistumisen kokemuksia. (Halme ym. 2016.)

Tutkimus taiteen opetuksen yhteydestä kouluvalmiuksiin tuo esiin opettajien ja taiteilijoiden näkökulmia taiteen koulutusprojektista. Tutkimuskysymyksenä oli: Miten Helsingin taiteen koulutusprojekti vaikutti lasten asenteisiin ja oppimistaitoihin? Kohderyhmänä olivat 3–9-vuotiaat lapset, jotka osallistuivat päivähoitojen ja koulujen taideprojektiin. Tutkimuksen analyysiin käytettiin moniulotteista arviointimenetelmää. Tutkimustiedot koostuivat ohjelman taiteilijoiden ja kouluttajien haastatteluista (n= 23), seurantaraporteista (n= 9) ja muusta aineistosta. (Nevanen, Juvonen & Ruismäki 2014, 72.)

Koko projektin tavoitteena oli lisätä lasten herkkyyttä ja tukea heidän oppimistaan, yhteistyötaitojaan ja minäkuvaansa ympäristön ja yhteiskunnan tutkimisesta. Projekti alkoi Helsingissä vuonna 2000 ja koostui useasta osasta. Jokainen osaprojekti kesti yhdestä vuodesta kahteen ja puoleen vuoteen. Projektin aiheita olivat: visuaalinen ja ympäristötaide, kirjallisuus ja draama, tanssi, sirkustaide ja arkkitehtuuri. Lapset tutkivat oman kotipiirinsä historiaa taiteen kautta. (Nevanen ym. 2014, 72–73.)

Opettajat ja taiteilijat suunnittelivat ja toteuttivat projektin yhdessä lasten kanssa, jotka olivat mukana kaikissa prosesseissa. Taiteilijat kantoivat päävastuun ja opettajat toimivat avustajina vieden loppuun taiteilijoiden aloittamia työprosesseja. Hankkeista tuli pitkiä temaattisia kokonaisuuksia, jotka huipentuivat esiintymisiin tai näyttelyihin puolivuositain. (Nevanen ym. 2014, 73.) Tulokset osoittavat, että ohjelma motivoi lapsia ja herätti kiinnostusta ajatteluun, ongelmanratkaisuun, harjoitteluun ja oppimiseen. Taideprojekti tarjosi lapsille mahdollisuuksia kokea menestystä mikä lisäsi heidän itseluottamustaan ja taitojaan. Projekti vahvisti myös lasten kykyjä kuunnella, työskennellä päämäärätietoisesti, arvioida muiden työtä ja saada palautetta, jotka kaikki ovat edellytyksiä kouluun sisäänkäyntiin. (Nevanen ym. 2014, 72.)

5 TAIDETYÖSKENTELYN MENETELMÄT JA SUUNNITTELU

5.1 Menetelmät

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö. Ohjasin lapsille taidetyöskentelyä yhteensä kuuden toimintakerran ajan vaikka olin suunnitellut aluksi yhteensä viisi toimintakertaa. Taidetyöskentelyssä kukin lapsista työsti oman kirjan. Jokainen lapsi sai rakentaa ja toteuttaa omaa kirjaa haluamiensa aiheiden pohjalta. Lasten kirjojen aiheet ovat heille itselleen merkityksellisiä ja kiinnostavia. Tarkoituksena oli saada myönteisiä kokemuksia lapsille osallisuuden ja taiteen keinoin. Kiireetön tekeminen ja jokaisen yksilöllinen huomioiminen sekä avun

antaminen olivat työskentelyssä avainasemassa. Lapsille tärkeiden asioiden pohtiminen ja heidän valitsemien aiheiden toteuttaminen käytännössä olivat työskentelyn keskiössä jo suunnitteluvaiheessa.

Lasten havainnointi, pedagoginen dokumentointi ja lopuksi lasten haastattelu olivat käyttämiäni menetelmiä. Lisäksi dokumentoin valokuvaamalla työskentelyä niin, että lasten ja työntekijöiden anonymiteetti säilyy. Erityisesti lasten taidetta ja kädentöitä taltioitiin valokuvien ja muistiinpanojen avulla. Havainnoidesani lapsia kiinnitän huomiota lasten innokkuuteen suunnitella, puhua omista kiinnostuksen kohteistaan tai vaihtoehtoisesti halukkuutta käytännön taiteen ja kädentaitojen tekemiseen. Yksilöllisiä työskentelytapoja on monia, joten siinä missä toinen nauttii asioiden pohtimisesta ääneen saattaa toinen pitää enemmän käytännön työskentelystä.

Lapsilta pyydettiin palautetta ryhmähaastattelussa noin kolmen hengen ryhmässä. Kysymykset on pyritty laatimaan noin 5-vuotiaille lapsille ymmärrettäviksi. Kysymykset ovat lyhyitä ja käsitteistöltään selkeitä. Kysymysten avulla on tarkoitus saada selville miten lapset ovat kokeneet taidetyöskentelyn. Mikä on ollut heille mieluisaa ja tärkeää? Tein ryhmähaastattelun toiminnallisten kertojen viimeisellä kerralla.

Varhaiskasvatuksessa tapahtuvalla dokumentoinnilla on tarkoitettu yleisesti toiminnan, lapsen kehityksen ja oppimisen tallentamista ja näkyväksi tuomista esimerkiksi valokuvaamalla, lasten omien piirrosten ja aikuisten muistiinpanojen avulla. Dokumentointi merkitsee sisältöjen tuottamista, kun pedagogisella dokumentoinnilla tarkoitetaan toiminnan suuntaamista ja muokkaamista dokumenteista löydetyn tiedon ja uuden ymmärryksen avulla. Dokumentoinnin sisältö voi olla valokuvat, piirrokset, haastattelut ylös kirjoitettuna, videoituna tai nauhoitettuna, lasten töitä, varhaiskasvatusryhmän toiminnasta tehtyjä muistiinpanoja tai kasvattajien, lasten vanhempien ja lasten keskusteluista tehtyjä tallenteita tai kasvunkansioita. Sisällön reflektointi yhdessä oman työtiimin, lasten ja heidän vanhempiensa kanssa on dokumentoinnin prosessointia. Prosessointi antaa merkityksen dokumentointityölle, mikä auttaa varhaiskasvatustyön kehittämisessä. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10.)

Lähtökohtana pedagogisessa suunnittelussa ja arvioinnissa on ymmärtää, että lapsen oppiminen on prosessi johon vaikuttaa useat tekijät (Gyekye & Nikkilä 2013, 27). Varhaiskasvattajan tehtävä on havainnoida lasta ja hänen toimintaansa säännöllisesti ja systemaattisesti, jotta lapsen kiinnostuksen kohteet ja osaaminen tulee esille. Arvioinnin on perustuttava tarpeeksi pitkään havainnointijakssoon. Kasvattajatiimin pedagogisten ratkaisujen on perustuttava havainnointitietoon ja tutkimustietoon. (Gyekye & Nikkilä 2013, 29 -30.)

5.2 Prosessin kokonaisuuden kuvaus

Vuosi sitten syksyllä aloitin idean kehittelyn opinnäytetyöhön ja valitseminen tuntui vaikealta, koska mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja oli paljon. Lähdin miettimään mitä varhaiskasvatukseen kaivattaisiin lisää? Mikä olisi lapsille hyödyllistä ja lasten osallisuutta vahvistavaa toimintaa? Produktio-muotoinen opinnäytetyö ja pienryhmissä tapahtuva taidepajatyöskentely tuntui hyvältä vaihtoehdolta. Ajattelin, että voisin yhdistää opinnäytetyöhöni oman aiemmin hankitun ammatitaitoni ja intohimoni kädentaitojen työskentelyyn. Olen käynyt lukuisia kertoja erilaisilla kirjansidonnin ja luovan päiväkirjan valmistamisen kursseilla useilla kansalaisopistoilla. Lasten kanssa toteutamme uusia tekniikoita, joita päiväkodilla ei ole vielä kokeiltu, näin työskentely antaa lapsille myös uudenlaisia elämyksiä. Tekniikat on valittu lasten ikätason mukaisesti sopivan haasteellisiksi mutta ei vaikeiksi.

Idean esittelin koululla tämän vuoden 2019 tammikuussa. Minulla oli tarkoitus toteuttaa opinnäytetyöni kevään 2019 harjoittelupaikassani Lohjan kaupungin päiväkodissa. Pedagoginen harjoitteluni oli kuitenkin itsessään jo melko työllistävää etenkin, koska päiväkodissa työskentely oli minulle uutta. Pedagogiseen harjoitteluun liittyy myös omia tavoitteita ja harjoituksia, lisäksi minulla oli muita kursseja suoritettavana. Ajattelin oman oppimisen olevan etusijalla ja siirsin suosiolla suunnitelman tekemistä ja käytännön toteutusta myöhemmälle.

Suunnittelin ohjaavani lapsille taidepajatyöskentelyä viitenä päivänä. Dokumentoin työskentelyä valokuvaamalla ja kirjoittamalla havaintojani ja tapahtumien kulkua havainnointipäiväkirjaan. Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja toivoi työskentelyn tapahtuvan tiiviissä aikataulussa kahdesti viikossa peräkkäisinä päivinä. Varhaiskasvatuksen opettajan toiveena oli myös se, että lapset pääsevät kokemaan jotakin aivan uutta mitä päiväkodilla ei ole aikaisemmin tehty. Tavoitteena on ollut saada työskentely käyntiin tammikuussa 2020. Työskentely toteutettiin 3–5-vuotiaiden lasten ryhmässä kaikille toimintavuoden aikana viisi vuotta täyttävälle kymmenelle lapselle. Taidetyöskentely tapahtui käytännössä 2–3 lapsen ryhmissä. Saman päivän aikana kaikki kymmenen lasta pääsivät työskentelemään noin 40 minuutin ajan.

Ensimmäinen kerta oli tutustumista ja suunnittelua. Lapset saivat tehdä suunnitelmansa omasta kirjastansa piirustuspaperille ja tarkoituksena oli, että jokainen lapsi valitsee jo oman itseään kiinnostavan aiheen. Minä kirjasin ylös jokaisen lapsen ideoita ja toiveita. Yhdessä pohdimme lasten kanssa, minkälainen kirja on lapsen mielestä kiinnostava? Mikä aihe ja mihin käyttötarkoitukseen hän haluaa kirjan tehdä? Jokaisella on oma tapansa työskennellä, joten osalla lapsista ideat saattavat nousta esiin vasta taidetyöskentelyn aikana. Joillakin lapsilla työskentely saattaa olla vähemmän suunnitelmallista. Toisella ja kolmannella kerralla lapset valmistavat kirjan sivuja kuvallisen ilmaisun menetelmillä. Käytännössä lasten kanssa teimme gellipainantaa, piirtämistä, sabluunoiden käyttöä, kirjoittamista ja leimailua. Suunnittelin, että neljännellä kerralla lapset valitsevat haluamansa päällystysmateriaalit ja valmistamme kirjan kannet. Viidennessä eli viimeisellä kerralla on kirjansidontaa, keskustelua, kirjojen katselua ja ryhmähaastattelut. Käytännössä neljäs ja viides toimintakerta muokkautuivat sisällöltään erilaisiksi mitä aluksi olin ajatellut toteutettavan ja lopulta toimintakertoja oli yhteensä kuusi.

Kävin päiväkodilla tutustumassa ryhmään ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettajaan kaksi kertaa ennen ensimmäistä toimintakertaa joulukuussa vuonna 2019 ja tammikuun alussa vuonna 2020. Seurasin pari tuntia ryhmän toimintaa molemmilla kerroilla, suunnittelimme tulevaa projektia ja kerroin lapsille itsestäni ja tulevasta työskentelystä lyhyesti. Sitten jäin odottamaan suunnitelman hyväk-

symistä ja lupaa opinnäytetyön tekemiseen samalla suunnitellen tulevaa ja valmistauduin toteutukseen. 14.1.2020 olin saanut sähköpostiini luvan ja ehdotin päiväkodille toteutuksen aikataulua. Toimintakerrat saatiin sovittua tammikuun-helmikuun 2020 aikana toteutettaviksi.

5.3 Toimintaympäristö ja kohdejoukko

Keskustelin taidetyöskentelyyn osallistuvien lasten varhaiskasvatuksen opettajan kanssa lapsista ja heidän tarpeistaan sekä heidän toimintaympäristöstään. Taidetyöskentelyyn osallistuvista kymmenestä lapsesta liki puolella on tarvetta harjoittaa hienomotorisia taitojaan. Osa lapsista ei ryhdy piirtämään tai tekemään kynätehtäviä ellei ole äärimmäinen pakko. Yksi lapsista oli aikaisemmin hyvin itsekriittinen omiin piirroksiinsa, koska ei saanut minkäänlaista hahmoa paperille aikaiseksi. Lapsi oli viime syksyn aikana innostunut enemmän piirtämisestä ja hänen taitonsa ovat kehittyneet paljon. Ryhmässä on kuitenkin useita lapsia, jotka kaipaavat lisää harjaannusta hienomotorisiin taitoihin kuten piirtämiseen, etenkin heille olisi erityisen tärkeää saada myönteisiä ja palkitsevia kokemuksia taidetyöskentelyssä.

Lasten kanssa on ryhmässä viime aikoina keskitytty enemmän tunnetaitoihin eli toisten huomioimiseen, toisten kuuntelemiseen ja kaveritaitoihin. Menetelminä viisivuotiailla on käytetty erilaisia toiminnallisia menetelmiä enemmän kuin kynätehtäviä. Kynätehtävissä opettaja on pyrkinyt valitsemaan tehtävät niin, että tehtävät olisivat kaikille lapsille kivoja ja motivoivia eivätkä liian rasittavia.

Askartelua lapsilla on kerran viikossa ja lapsille on pyritty järjestämään aikaa kahtena päivänä keskittyä tekemiseen. Taidetyöskentely on lapsilla ollut enemmänkin vapaata maalaamista ja piirtämistä ilman varsinaista opetusta tai ohjasta taidemenetelmistä. Ryhmässä pyritään tarjoamaan monipuolisia askarteluja, mutta aika perinteisiä töitä on kuitenkin ollut. Päiväkoti tarjoaa materiaalit ja lapset saavat soveltaa malleja mieleisikseen. Päiväkodissa pyritään harjoittamaan saksilla leikkaamista, koska huoltajilta tulee palautetta, että lapset eivät osaa leikata saksilla. Askartelussa on hyödynnetty myös vanhemmilta saatavia

suuria pahvilaatikoita mistä on rakennettu mökkejä ja laivoja. Kierrätysmateriaaleja pyritään hyödyntämään mahdollisimman paljon ja varastosta löytyy perustarvikkeita kuten, paperia, liimaa, puuvärejä, tusseja ja pullomaaleja. Melko uudessa talossa ei ole varastoa vuosien varrelta ja viime vuosina määrärahat ovat olleet melko pienet askartelu- ja taidetarvikkeisiin.

Päiväkodin tilat ovat melko uudet ja monipuolisesti muokattavissa erilaisiin käyttötarkoituksiin. Lasten pienryhmittäminen toimii uusissa tiloissa hyvin. Ryhmällä on käytössään kolme huonetta ja aula, missä on käytävää ja naulakot. Taide-työskentely toteutettiin pienessä huoneessa, mikä on viisivuotiaiden käytössä muutoinkin, kun he tekevät omia tehtäviään.

5.4 Käytännön valmisteluja

Ennen lasten kanssa toteutettavaa ensimmäistä toimintakertaa oli toiminnan suunnittelun lisäksi paljon muita käytännön valmisteluja. Tarvikkeiden ostamiseen kului aikaa noin viisi tuntia matkoineen, kun kävin taiteilijatarvikkeiden erikoisliikkeessä ostamassa laadukkaita materiaaleja lasten kirjoihin. Rahaa minulta kului yhteensä noin 100 euroa. Lasten kanssa työskentelyä varten ostin piirustuslehtiön, laadukkaat puuvärit, gellilevyn, telan gellipainantaa varten, neljä suurta kartonkia kansiin, laadukasta paksumpaa paperia kahdeksan suurta arkkia ja kahdeksan isoa värikartonkia. Lisäksi käytimme valmiiksi varastostani löytyviä akryylimaaaleja kymmentä eri väriä, kuultopaperia, kluuttia kansien päällystämiseen, liimaa kirjansidontaan, silkkipaperia ja gellilevyä sekä telaa, mitkä olin ostanut aikaisemmin itselleni. Kokonaiskustannuksia taidetyöskentelylle en laskenut ja koin tärkeäksi, että lapset saivat käyttää laadukkaita materiaaleja.

Omia kirjojaan varten lapset saivat valita haluavatko he tehdä pienen, keskikokoisen vai suuren kirjan. Suunnittelin kotona miten suuret paperiarkit kannattaa pilkkoa kirjoja varten ja käytin niiden pienentämiseen käsin oikeaan kokoonsa noin kolme tuntia aikaa. Kirjojen kansia varten mittasin ja pilkoin suuret kartonkiarkit sopivan kokoisiksi etukäteen, mihin kului aikaa kuusi tuntia. Lisäksi kirjojen kansien valmistus ja sitominen veivät kotona minulta aikaa noin kymmenen

tuntia yhteensä. Jokaiselle toimintakerralle tavaroiden pakkaaminen mukaan ja purkaminen veivät oman aikansa. Taidetyöskentelyn valmisteluun ja etenkin siivoukseen kului myös aikaa.

6 TAIDETYÖSKENTEELYN TOTEUTUS

6.1 Ensimmäinen toimintakerta: suunnittelua

Lapset saivat suunnitella ja valita ensimmäisellä toimintakerralla omiin kirjoihinsa aiheet ja värit omien mieltymystensä mukaan. Lapset suunnittelivat omia kirjojaan piirustuspaperille tammikuussa 2020. Keskustelimme lasten toiveista ja aiheista. Olin mukana ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan ohjaamassa aamupiirissä, missä aloitimme laululla. Katsottiin mikä päivä tänään on ja mitä on ohjelmassa. Minulle selvisi, että yksi lapsista oli muuttanut ja kymmenen lapsen sijasta ohjaan yhdeksää lasta. Esittelin paikalla oleville viidelle lapselle, että tänään aloitetaan kirjan suunnittelu ja lapset saavat miettiä oman kirjansa aiheita tai aiheita. Yksi lapsista ei ollut paikalla ja kaksi lapsista tuli myöhemmin aamupäivällä varhaiskasvatukseen. Aloitin kahden pojan kanssa suunnittelun taidetyöskentelyä varten varatussa huoneessa, missä meillä oli työpöytä ja neljä tuolia pöydän ympärillä käytössämme. Oma erillinen huone mahdollistaa lapsille hyvän keskittymisen työskentelyyn sekä yksilöllisempää huomioimista ja kohtaamista minulta ohjaajana.

Aloitin työskentelyn kahden pojan kanssa. Lasten työskentelyssä näkyivät yksilölliset erot pitkäjänteisyydessä ja kiinnostuksessa kirjan suunnitteluun piirtämällä. Toinen pojista piirsi hyvin yksityiskohtaisesti ja tarinan kertominen tapahtui hyvin helpon tuntuisesti. Piirustukset olivat yksityiskohtaisia ja lapsi selvästi piti työskentelystä. Toinen pojista oli lyhytjänteisempi työskentelemään ja suunnitelma oli nopeammin valmis. Työskentely tapahtui joustavasti ja lapsilähtöisesti niin, että lapsen kokiessa olevansa valmis hän sai mennä takaisin viereiseen

huoneeseen. Lapset olivat vain kaksi tai kolme lasta kerrallaan työskentelemässä kanssani ja muut ryhmästä olivat ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa vapaasti leikkimässä viereisessä huoneessa. Lapset saapuivat joustavasti taidetyöskentelyyn, kun edellinen lapsi oli saanut osuutensa valmiiksi. Kuusi lasta suunnitteli omaa kirjaansa aina kaksi lasta kerrallaan. Yksi lapsista oli matkoilla toisella ja kolmannella toimintakerralla, joten hän sai työstää suunnitelmaansa niin pitkään kuin halusi. Ihan kaikki eivät ehtineet tehdä suunnitelmaa.

Kuvat 1 ja 2 kirjojen suunnittelua

6.2 Toinen toimintakerta: kirjojen suunnittelua ja gellipainantaa

Kolme lasta, jotka eivät olleet vielä tehneet suunnitelmaansa, saivat aloittaa. Yksi lapsista sanoi, että oli hauskaa tehdä suunnitelmaa. Kovasti lapset kyselivät milloin pääsevät taas tekemään. Lasten työskentelyssä oli selkeitä eroja myös sen suhteen keskittyivätkö he omaan työskentelyynsä, tarkkailivatko muiden lasten työskentelyä vähän väliä vai halusivatko kovasti tovereilta huomiota esittelemällä omia piirustuksiaan.

Aamupäivän aikana ehti kolme lasta tehdä suunnitelmansa valmiiksi. Iltapäivällä ruokailun ja ulkoilun jälkeen jatkoimme gellipainannalla. Kaksi lasta kerrallaan saivat tehdä painantaa. Yksi lapsi ei olisi malttanut lopettaa työskentelyä vaan jouduin sanomaan, että muiden on myös päästävä tekemään. Yksi viidestä lapsesta oli hyvin vilkas ja hänen oli vaikeata olla aloillaan. Pyysin lapsia valitsemaan kolmea tai neljää väriä korkeintaan kerralla gellilevyille. Lapset levittivät maalin telalla gellilevyille ja saivat valita haluavatko kuvioita levyjä puuleimasi-milla tai sabluunoilla. Minusta tuntui, että kaksi lasta oli sopiva määrä ohjattavaksi kerralla gellipainamisessa. Lapsilla oli kiire jo seuraavaan vaiheeseen eivätkä kaikki olisi malttaneet odottaa kun autoin naapuria. Osa lapsista jaksoi paremmin odottaa mutta työskentely tuntui minusta melko hektiseltä. Lapset tarvitsivat apua siinä, ettei maalia tule liikaa pullosta. Keskittyessäni auttamaan yhtä lasta oli toisella lapsella kädet maalissa ja lapsi päätti käsin levittää maalia. Monet lapset halusivat koskea ja tunnustella gellilevyä ja nostaa levyä alustalta pois. Piti käydä hakemassa välillä lisää käsipaperia. Vain yksi lapsi oli nopeasti valmis ja halusi lopettaa työskentelyn kahden paperiarkin jälkeen. Lapset valmistautuivat välipalalle ja minä jäin valokuvaamaan lasten töitä, siivoamaan jälkiä sekä pakkaamaan vielä tunniksi. Viisi lasta ehti tehdä gellipainantaa iltapäivällä.

Kuva 3. gellipainantaa

6.3 Kolmas toimintakerta: gellipainantaa

Laitoin kaiken valmiiksi kahdelle lapselle gellipainantaa varten. Kolme lasta eivät olleet vielä ehtineet lainkaan tehdä gellipainantaa. Lapset, jotka eivät olleet lainkaan tehneet painantaa, saivat tulla ensimmäisenä kaksi lasta kerrallaan. Gellilevyjä oli käytössä vain kaksi. Kaverukset, jotka eivät olleet niin pitkäjänteisiä suunnittelemaan kirjaansa piirtämällä olivat hyvin innostuneita gellipainamaan kuvia. Molemmat tykkäsivät valita värejä ja toinen vitsaili hieman värien merkityksestä, mutta toinen lapsista ei lähtenyt pelleilyyn mukaan. Hän keskittyi omaan työskentelyyn ja jaksoi työskennellä pitkään. Työskentely sujui todella hyvin kaikilla ja moni olisi halunnut työskennellä pidempäänkin. Lapset jaksivat myös hyvin odottaa apua. Yksi lapsista tuli päiväkodille vasta klo 11.00 aikaan suoraan ruokailuun. Sovimme, että voin jäädä suunnitelmasta poiketen myös iltapäiväksi jotta hän ehtii työskennellä. Samalla sain tilaisuuden kutsua erään lapsista piirtämään lisää kirjaansa, koska hän ei ollut niin kiinnostunut painamisesta aamupäivällä. Piirtäminen oli hänelle mieluisampaa. Ehdin päivällä siivota, kirjoittaa muistiinpanoja ja valokuvata lasten töitä, kun lapset kävivät syö-

mässä ja ulkoilemassa 1,5 tunnin ajan. Myöhemmin päiväkodille saapunut lapsi oli edellisenä päivänä ollut erityisen malttamaton työskentelyssä ja ajattelin, että hänelle olisikin hyvä saada kohdennettua enemmän tukea ja huomiota. Toisen lapsen piirtäessä minulla oli kädet vapaana auttamaan painamistyössä enemmän tukea tarvitsevaa lasta. Lapsi jaksoi keskittyä gellipainantaan todella hyvin. Tehtyään useita painokuvia hän ilmoitti että, ei jaksakaan tehdä enempää. Sittenkin hän halusi vielä valita värejä ja jatkaa hetken painamista. Minusta tuntui hienolta se, miten sitoutuneita lapset olivat työskentelyyn. Toinen lapsista piirsi sen aikaa kaksi aukeamaa kuvaa ja tykkäsi keskustella samalla sisaruksistaan. Kahdeksan lasta tekivät gellipainantaa ja sisältöä kirjoihinsa.

Kuva 4. yhden lapsen yhtenä toimintakertana tekemää taidetta

6.4 Neljäs toimintakerta: erikoissivujen valmistusta

Sain kuulla aamulla päiväkodilla ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalta, että uusi toimintavuoden aikana viisi vuotta täyttävä lapsi on aloittanut ryhmässä. Ilmoitin, että minun puolestani hän on tervetullut tekemään kirjaa vaikka ehtii olla mukana vain tämän ja viimeisen toimintakerran ajan. Varhaiskasvatuksen opettaja kysyi lapselta haluaako hän tulla tekemään omaa kirjaa. Ryhmässä juuri aloittanut lapsi ja lomalla kaksi toimintakertaa ollut lapsi tulivat aloittamaan työskentelyn. Lomalla olleen lapsen takia olin pakannut aamulla ja laittanut aamupiirin aikana esille gellipainanta tarvikkeet. Molemmat lapset, jotka eivät ole vielä tehneet painantaa aloittivat. Kuulin yhden lapsista sanovan, että hän haluaisi tulla myös tekemään. Kaikki pääsevät tekemään omalla vuorollaan rauhoittelee ryhmän opettaja lapsia. Yksi lapsista oli tehnyt vähemmän painantaa ja kysyin myöhemmin halusiko hän tulla painamaan muutaman kuvan. Hän tuli mielellään. Kirjasin lasten toiveita ylös mitä värejä he haluavat kansitusmateriaaleihin. Kirjaan sai tehdä erikoissivuja piirtämällä maalitusseilla kuultopaperille ja liimaamalla silkkipaperia yhdelle sivulle tai aukeamalle.

Uusi lapsi aloitti ensin suunnittelemalla piirustuspaperille. Muut lapset olivat päässeet tekemään painantaa kaksi kertaa. Suunnitelman mukaan tänään olisi kansien valmistusta, mutta työskentelyn edetessä totesin sen olevan liian vaativaa heidän ikäisiltä ja pienryhmässä yhden aikuisen ohjattavaksi tällä aikataululla. Muutin suunnitelmaa niin, että lapset tekivät sisältöä kirjoihinsa valmistamalla erikoissivuja. Lapset saivat piirtää maalitusseilla kuultopaperille ja liimata valitsemansa silkkipaperin omalle sivulle tai aukeamalle. Minulle jäi kansien päällystäminen iltapäiväksi ja illaksi kotiin. Lapset olivat saaneet painaa kansiin tulevat kuvat kluutille eli kirjan päällystämiseen tarkoitettulle materiaalille jo valmiiksi gellipainantaa tehdessään. Kahdelta lapselta jää tämän päivän taidetyöskentely väliin, koska he viettävät vapaapäivää päiväkodilta. Kaikki paikalla olevat lapset ehtivät hyvin tehdä erikoissivunsa valmiiksi.

Alun perin olin suunnitellut, että teemme kirjojen kansikartonkien päällystämisen yhdessä kahden tai kolmen lapsen pienryhmissä tällä toimintakerralla. Päällystäminen on kuitenkin aika tarkkaa työtä ja ymmärsin, että siinä pitäisi työsken-

nellä yksi lapsi kerrallaan ihan kädestä pitäen lapsen kanssa yhdessä häntä auttaen. Aikataulua en ollut kuitenkaan suunnitellut lasten ohjaamiseen yksi kerrallaan. Minulle jäi kirjojen päällystäminen illaksi ja yhteensä kymmenen kirjan kansittaminen vei ajallisesti käytännössä kahdeksan tuntia minulta yhteensä aikaa. Toinen vaihtoehto olisi ollut käyttää kartonkeja sellaisenaan kansina ilman päällystystä mutta se ei olisi ollut kovin kestävä ratkaisu. Halusin, että lapset saavat aivan oikean näköisen ja tuntuksen kirjan kotiin vietäväksi. Lapset olivat niin innostuneita ja sitoutuneita kirjojensa valmistamiseen, että mielestäni ainoa oikea ratkaisu oli tehdä kunnolliset, laadukkaat ja kestävät kannet kirjoihin.

6.5 Viides toimintakerta: kirjojen ompelua

Viides toimintakerta oli suunniteltu alkavaksi aamulla mutta, koska suunnitelma meni kansien valmistuksen osalta hieman eri tavalla käytännössä, en voinut tulla päiväkodille heti aamulla. Kirjat eivät olleet vielä valmiita ompeluun, kun olin osaan vielä aamulla liimannut sisäkansiin värillistä laadukasta paperia. Kirjan kansien tulisi saada kuivua kaikessa rauhassa ennen ompelua. Aamulla soitin päiväkodille ja kerroin muutoksesta aikataulussa ja työskentelyssä. Sovimme ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa puhelimesta, että tulen päiväkodille puoliltapäivin iltapäiväksi. Pakkasin tavarat ja menin päiväkodille, kuten sovimme aamulla.

Pyysin kahta innokasta lasta aloittamaan kanssani kirjojen ompelun. Valitsemani pitkäpistosidos tarkoittaa käytännössä kahden vihkonipun ompelemista suoraan valmiisiin kansiin. Ompeleiden kuuluu tulla näkyviin kirjan selkäpuolelle ja valitsin tämän sitomistavan, koska halusin yksinkertaisen, nopean ja lasten kanssa toteutettavan tavan. Lasten ommellessa kirjojaan, havaitsin vaikeuksia työskentelyssä, koska neula oli saatava samalla kertaa vihkonipun keskiaukeaman ja kirjan kannen juuri oikeista rei'istä läpi. Reikiä oli rivissä molemmille vihkonipuille kuusi kappaletta joten yhteensä kaksitoista kertaa piti ujuttaa neula sekä vihkojen että kansien rei'istä oikeassa järjestyksessä. Tämä oli täysin kädestä pitäen yksi lapsi kerrallaan ohjattavaa toimintaa käytännössä. Sitomista-

poja olisi ollut vielä yksinkertaisempia mutta en ollut valinnut niitä taidekirjoille huonomman avautuvuuden takia. Käytännössä kaksi lasta työskenteli 40 minuutin ajan niin, että saimme ommeltua toisen kirjan valmiiksi minun avullani ja toisella lapsella työ jäi vähän kesken. Osan ajasta tytöt leikkivät leluilla.

Sovimme varhaiskasvatuksen opettajan kanssa vielä yhdestä toimintakerrasta seuraavan viikon maanantaille, missä lapset saisivat viimeistellä valmiita kirjojaan ja ehtisin tehdä lapsille pienryhmähaastattelut. Samalla keskustelimme kirjojen jäämisestä päiväkodille ryhmän tiloihin näyttelyyn koko seuraavaksi viikoksi.

Kuva 5. Gelliprintit

6.6 Kuudes toimintakerta: viimeistelyä ja haastattelut

Viimeisellä toimintakerralla paikalla olivat kahdeksan lasta kymmenestä. Olin mukana aamupiirissä. Lapset tulivat vuorotellen pienryhmissä Tainan taidetyöskentelyyn kolmen ja kahden hengen ryhmissä. Istuimme työpöydän ympärille ja annoin jokaiselle oman valmiin kirjan käteen. Kerroin, että minulla on heille pieni haastattelu mihin toivon vastauksia miltä työskentely on tuntunut. Samalla lapset saivat vielä täydentää omaa kirjaansa piirtäen kuvitusta. Ryhmähaastatteluun(Liite1) saapuivat ensin kolme lasta ja sitten kahden hengen ryhmä ja lopuksi kolmen hengen ryhmä. Kysymyksiä oli kuusi ja haastattelut sujuvat ajallisesti suunnitelmieni mukaan. Lapset saivat vielä miettiä kuvatekstejä piirtämiinsä sivuihin. Kirjasin ylös heidän sanelemansa asiat heidän omien kirjojensa sivuille. Lapset kertoivat samalla omia lomasuunnitelmiaan ja muita asioitaan hiihtoloman lähestyessä. Jäin lopuksi valokuvaamaan ja kirjoittamaan muistiin asioita yhden tunnin ajaksi. Minulla alkoi työharjoittelu samana päivänä viereisessä lapsiryhmässä ja eräs lapsista kysyi miksi en tullut heidän ryhmään. Lupasin tulla ryhmään tapaamaan lapsia, iltapäivän taukoni aikana vielä jatkossakin. Seuraavana päivänä työharjoitteluni aikana kävin antamassa vielä yhdelle lapselle maalitussit käyttöön hetkeksi, koska hän ei ollut paikalla viimeisellä kerralla.

6.7 Taidenäyttelyn vieraana

Lasten omista kirjoista järjestettiin päiväkodissa taidenäyttely viiden päivän ajaksi. Näyttelyyn tarjottiin mahdollisuus osallistua päiväkodin työntekijöille, päiväkodin lapsille ja taidetyöskentelyyn osallistuneiden lasten ryhmässä myös kaikkien lasten huoltajille. Näyttelyä oli alkuvuikosta mainostettu jokaisen päiväkotiryhmän sosiaalisessa mediassa WhatsApp sovelluksen kautta. Taidetyöskentelyyn osallistuneiden lasten ryhmässä myös lasten huoltajille oli mainostettu taidenäyttelyä.

Kolmen päivän kuluttua viimeisestä toimintakerrasta olin harjoittelija päiväkodilla eri lapsiryhmässä. Iltapäivän tauollani kävin katsomassa, mitä taidenäyttelyssä

tapahtuu. Varhaiskasvatuksen opettaja oli juuri aloittamassa yhden lapsen videoimisen, kun hän sai esitellä omaa kirjaansa muille ryhmän lapsille. Aluksi lapsi hieman ujusteli mutta halusi mielellään esitellä kirjansa.

Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja antoi näyttelyn aikana lasten esitellä oman kirjansa vaihtelevalle kuulijakunnalle, mikä koostui ryhmän lapsista. Samalla hän videoi esittelyn pienellä tietokoneella. Videot tallennettiin Peda.nett verkkoympäristöön lasten omiin kasvun kansioihin, missä se on tallessa lapselle ja lapsen huoltajille. Yksi lapsista ei ehtinyt tehdä videota mutta oli paikalla esittelemässä kirjaansa, kun minä kävin taidenäyttelyssä vieraana.

Pääsin vierailemaan näyttelyssä päiväkodin toisen lapsiryhmän ohjaajana, ollessani työharjoittelussa päiväkodilla. Vierailimme näyttelyssä loppuviikolla yhtenä iltapäivänä lasten kanssa pienryhmissä niin, että harjoitteluani ohjaava varhaiskasvatuksen opettaja oli aluksi myös näyttelyssä mukana. Saapuessamme näyttelytilaan oli lapsia jo valmiiksi leikkimässä taidetyöskentelyhuoneessa, missä kirjat olivat esillä. Lapset täydensivät vielä kirjojaan vapaasti. Taidenäyttelyyn oli selvästi odotettu kävijöitä, sillä niin innokas hälinä syntyi, kun saavuimme huoneeseen. Kerroin lapsille, että tulimme näyttelyyn vieraiksi ja kävimme istumaan pöydän ääreen. Kuuntelimme kahden lapsen esitykset, kun he selasivat kirjansa sivu sivulta läpi ja joistakin sivuista kertoivat mitä kuvassa on. Lapset olivat silminnähden innostuneita ja ylpeitä saadessaan esitellä kirjojaan. Työharjoitteluryhmäni lapset eivät kaikki jaksaneet niin kiinteästi seurata esittelyä, mutta he tutustuivat mitä huoneessa on ja mitä muut lapset siellä huoneessa tekivät. Kiitimme reippaasta esittelystä ja kerroimme, että pian tulee naapuriryhmästä lisää katsojia.

Seuraava näyttelyyn saapuva lapsiryhmä pääsi seuraamaan ensin niiden lasten esitystä, jotka eivät olleet vielä esiintyneet. Lopuksi vein vielä yhden lapsen seuraamaan kirjaesittelyä. Innokkaimmat lapset esittelivät oman taidekirjansa kolmeen kertaan jokaiselle ryhmälle erikseen. Kirjojansa esitteleviä lapsia oli yhteensä viisi ja heille toiminta oli vapaata leikkiä ja selvästi mieluisaa. Viimeisenä kirjojen esittelyä näyttelyvieraana tarkkaavaisena seurannut lapsi oli ker-tonut ryhmävastustajan mukaan haluavansa myös tehdä oman kirjan. Lapset oli-

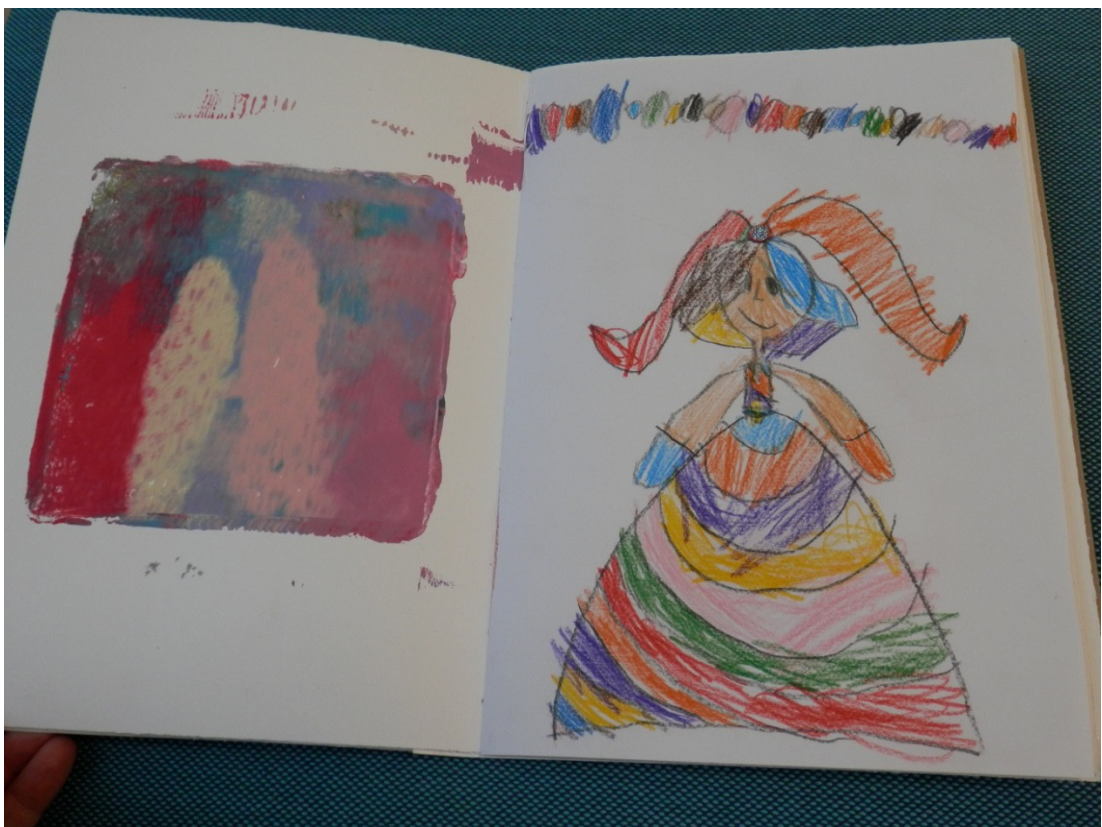
vat selvästi iloisia näyttelyvieraista ja yhteensä viivyin noin 40 minuuttia eli vajaan vartin verran jokaisen pienryhmän kanssa vierailemassa taidekirjojen esittelyssä. Samalla osa kirjoja tehneistä lapsista täydensi kirjojaan sermin takana ikkunan edessä olevalla pehmustetulla penkillä.

Kuva 6. Valmiin kirjan esittelyä

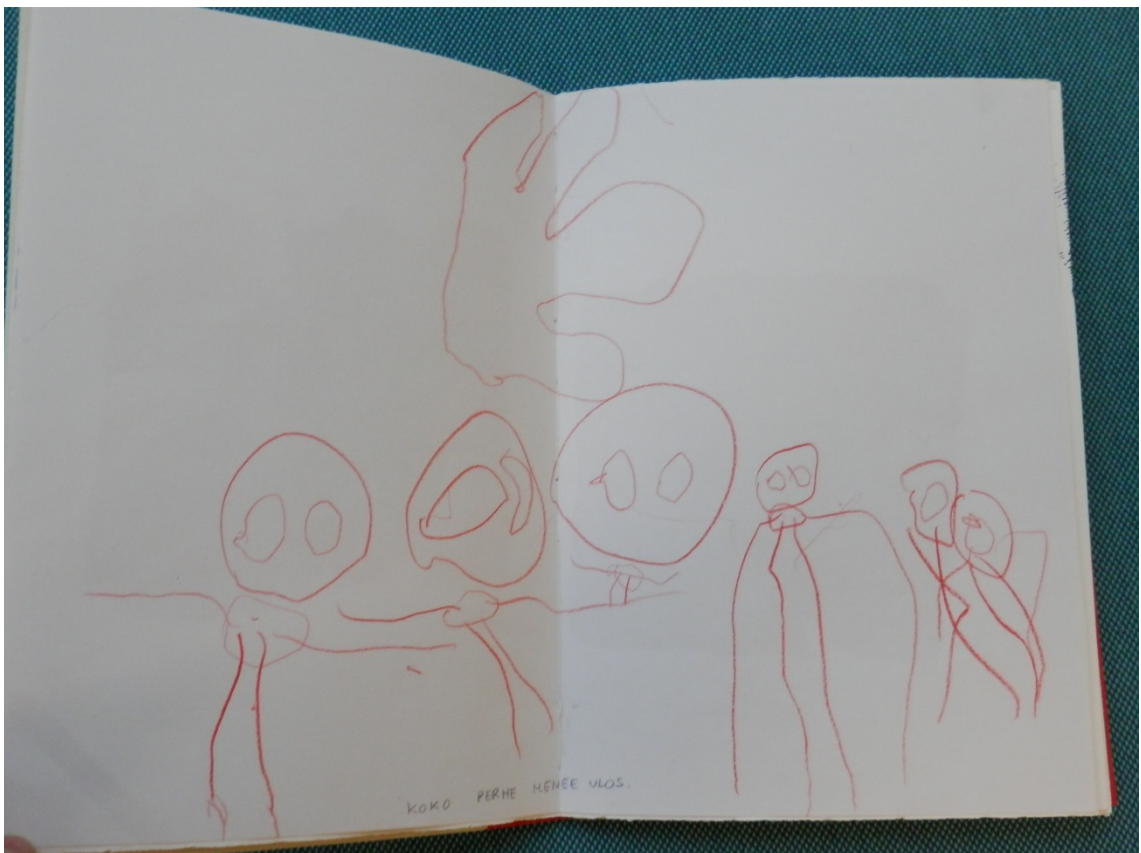
Kuva 7. taidetyöskentelyn tila

Kuva 8. kirjan aukeama

Kuva 9. Yhden kirjan aukeama

Kuva 10. Kirjan aukeama perheestä

7 TAIDETYÖSKENTELEN ARVIOINTI

7.1 Taidetyöskentelyn arvioinnissa huomioitavaa

Taidetyöskentely on opinnäytetyössäni useamman eli kuuden päivän aikana järjestetty projekti. Taidetyöskentelyssä on tärkeätä huomioida lasten erilaiset tarpeet ja pystyä muokkaamaan toimintaa mikäli lapsi ei ole motivoitunut työskentelystä. Lasten kannalta tärkeää on ohjaajan myönteisyys ja läsnäolo sekä lasten jatkuva havainnointi, millä varmistetaan toiminnan olevan lapsille sopivaa ja positiivista identiteettiä rakentavaa. Kaikille lapsille käden taidot eivät ole myöskään lähtökohtaisesti yhtä kiinnostavia. Huomionarvoista oli miten lasten valitsemissa eri teemoissa yhteisenä aiheena oli käytännössä myös oma perhe. Lasten valitsemia kirjojen aiheita olivat: prinsessa ja noita, vuodenajat, kissat, koirat, ponit, laskettelu, koneet ja työmaa, myrsky ja luonto, metsästyspeli sekä perhe.

Kuva 11. Valmiit kirjat pinossa

Kuva 12. Valmiit kirjat

7.2 Lasten haastatteluiden toteutus

Lasten pienryhmissä tapahtuneet haastattelut (Liite 1) olivat viimeisellä toimintakerralla. Haastattelun tarkoituksena oli saada lapsilta talteen palautetta siitä, miten he ovat kokeneet ohjaamani taidetyöskentelyn. Haastattelussa oli muutama kysymys työskentelystä, osallisuuden tunteesta ja mitä kokemuksia lapset olivat saaneet työskentelystä. Mikä merkitys lapsille on luovalla taiteen tekemisellä? Tuntuiko lapsesta, että hän on tullut kuulluksi ja nähdyksi? Kiinnitin kysymyksiä laatiessani huomiota kysymysten ymmärrettävyyteen ja selkeyteen.

Ensimmäisessä ryhmässä oli kolme lasta haastateltavana. Toisessa ja kolmannessa ryhmässä oli kaksi haastateltavaa. Yhteensä haastattelin seitsemää taidetyöskentelyyn osallistunutta lasta. Haastattelut tapahtuivat samassa taidetyöskentelyyn käyttämässämme tilassa ja lapset saivat vielä piirtää kirjoihinsa haastattelun aikana lisää kuvia. Olimme pöydän ympärillä aivan kuin taidetyöskentelyä tehdessäkin. Haastattelua ennen kerroin lapsille mitä teemme tänään

ja vaihdoimme vähän kuulumisia keskenämme. Yksi haastateltavista kertoo, että heidän perheensä lähtee huhtikuun alussa Lappiin omalle mökille lomalle. ”Arvaa mitä Taina? Mulla on tänään nimipäivät.” hän kertoi innokkaana. Onnitteilin häntä nimipäivien johdosta ja aloitimme haastattelun.

Aluksi haastateltavat saivat pohtia miltä työskentely tuntui heidän mielestään. Lasten vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia ja lyhyitä.

Hienolta. (Poika C.)
 Kivalta. (Poika B.)
 Hyvältä. (Tyttö D.)
 Hyvältä munkin mielestä.(Poika A.)

Lasten pienryhmiä haastatellessani huomasin nopeasti, että lapset olivat helposti samaa mieltä keskenään saman pienryhmän kesken ja etenkin hyvät ystävykset keskenään.

Kivalta. (Tyttö B.)
 Kivalta. (Tyttö. A.)
 Kaikki ihan samana xxx:lta.(Tyttö B.)
 Totta kai haluan, koska mähän oon sun bestis. (Tyttö A.)

Halusin tietää kokivatko lapset saaneensa riittävästi apua, silloin kun sitä tarvitsivat.

Joo-o. Sain apua tekstin kirjoittamisessa. (Poika C.)
 Joo. (Poika B.)

Yksi lapsista nosti hartioitaan. Tulkitsin eleen niin, ettei hän osannut vastata kysymykseen. Kiinnostavaa oli kuulla, mistä lapset pitivät eniten työskentelyssä.

Tarinan tekeminen oli hauskinta ja kuvien painaminen, mun mielestä sekin oli hauskaa. (Tyttö C.)
 Piirtelystä. (Tyttö D.)
 Tää on kivaa. Tykkäsin piirtämisestä ja painamisesta molemmista (Poika A.)
 No hmm. No hmm. Nää kun painetaan, telalla levittäminen. Leimat. Se oli vähän hauskeempaa. (Tyttö B.)

Lisäksi halusin kuulla oliko tekemisessä ollut jotakin mistä lapset eivät olleet pitäneet.

Kaikki oli kivaa minulle. (Poika C.)
 Mun mielestä oli kaikki kivaa. (Tyttö C.)
 Ja mullakin oli. (poika B.)

Yksi haastatelluista puistelee päätään ja vastaa:

Ei. (Tyttö D.)

Toinen haastateltavana ollut lisää:

Ei. Kaikki oli kivaa. Ihan kaikki. (Poika A.)

Ensimmäisenä kommentoinut lapsi vielä jatkaa:

Niin minunkin mielestä. (Tyttö D.)

Kaksi lasta pääsi kokeilemaan myös kirjojensa ompelua, mikä kuului alkuperäiseen suunnitelmaani tehdä kaikkien lasten kanssa. Muut lapset eivät voineet kokeilla, koska totesin tehtävän liian haastavaksi lapsille tehdä aikataulumme puitteissa. Lapset keskustelivat kokemuksistaan.

Tylsintä oli kyllä se kun me ommeltiin ne vihkot. Mä en edes nähnyt missä se neula oli. (Tyttö B.)
 Niin, koska siinä me ei saatu tehdä. (Tyttö A.)
 Sekin oli omalla tavallaan kivaa kyllä. (Tyttö B.)
 Niin, omalla tavallaan se oli kivaa. (Tyttö A.)

Kokivatko lapset saaneensa itse valita kirjojensa aiheet.

Sain, joo. Soni kirja. Minä olen kuin kissa. Tuo on oikeastaan huppari. (Poika C.)

Lapsi kertoo kuvasta mitä hän on juuri piirtänyt. Kolme lapsista vastaa vain lyhyesti: "Joo" tai "Sain".

Toinenkin vastaajista haluaa kertoa samalla piirroksestaan:

Joo. Joulupukki menee laskettelemaan. (Poika A.)

Lopuksi halusin kartoittaa olivatko lapset kokeneet saaneensa työskentelyyn riittävästi aikaa. Kolmen lapsen vastaus oli lyhyt: ”Oli”

Mun mielestä on. (Tyttö C.)

Joo, koska me pitkään ei olla oikeastaan tehty näitä kuvioita. (Poika C.)

Oli. (Tyttö B.)

Samalla lapset tunnustelevat gellipainettujen sivujen kuivunutta maalia ja pohtivat ääneen miltä sivut tuntuvat.

Ihanan rapea. Ja joku sivu on ihanan sileä. (Tyttö B.)

7.3 Itsearviointi

Ohjatessani lapsia taidetyöskentelyssä koin onnistuneeni erittäin hyvin tavoitteiden täyttymisessä. Projektin tarkoituksena oli lasten osallisuuden tukeminen taidetyöskentelyn avulla. Tavoitteena oli saada lapsille identiteettiä vahvistavia onnistumisen kokemuksia sekä tukea pienryhmien osallisuutta ja toimintaa. Lapset saivat prosessoida itselleen tärkeitä aiheita, he kokivat havaintojeni mukaan osallisuutta työskennellessämme ja paljon identiteettiä vahvistavia onnistumisen elämyksiä. Ryhmässä oli lämminhenkinen ja kannustava tunnelma ja kaikki työskentelyssä tapahtui lapsilähtöisesti. Taidetyöskentelyn uutuusarvo oli merkittävä, sillä työskentelyyn osallistunut ryhmä ei ollut koskaan aikaisemmin päässyt kokeilemaan mitään samankaltaista, eikä päiväkodilla ollut muissakaan ryhmissä tehty vastaavaa projektia. Gellipainanta ja oman taidekirjan tekeminen saivat kiinnostuneen vastaanoton heti ideaa tarjotessani päiväkodille. Gellipainanta on melko uusi keksintönä, eikä se myös senkään takia ollut ennestään tuttu edes työntekijöille. Päiväkotiryhmän varhaiskasvatuksen opettaja toivoi tiivistä toteutusta ja toiveena oli lapsille uusien menetelmien, käyttö joten työskentely oli kumppanuuslähtöistä työelämätahon kanssa toimintakertojen suunnittelusta alkaen.

Tunnelma oli hyvin myönteinen ja innokas ja lapset osallistuivat mielellään taidetyöskentelyn jokaiselle kerralle. Huomasin myös lapsissa selvää sitoutumisen

lisääntymistä ja sinnikkyyttä työskentelyn edetessä. Lapset todella halusivat toteuttaa omia kirjoja ja osasivat arvostaa mahdollisuutta kirjan työstämiseen. Myös osa lapsista, joille piirtäminen ei lähtökohtaisesti ollut niin mielekäästä toimintaa, innostuivat kirjan työstämisestä. Tärkeintä oli kyky lukea lapsen sanallista ja sanatonta viestintää niin, että kaikki työskentelivät vain sen verran kerrallaan kun halusivat. Havaitsin myös ettei samaan aikaan työskennelleiden ystäväysten työskentely vaikuttanut toisen työskentelyn lopettamiseen silloin jos toinen ystävyksistä oli nopeammin valmis. Toinen lapsista jatkoi kaikessa rauhassa vielä omaa työtänsä kunnes tunti olevansa valmis, vaikka kaveri meni viereseen isompaan huoneeseen leikkimään. Oli myös useita lapsia jotka eivät olisi malttaneet lainkaan lopettaa työskentelyä vaan ohjasin ja ennakoin joka kerralla muistuttaen heitä, että tämän työvaiheen jälkeen täytyy antaa seuraaville tulijoille tilaa.

Tärkeänä osana kanssakäymistä olivat mielenkiintoiset keskustelut lasten kanssa ja oli hienoa seurata heidän ajatustenvaihtoa myös keskenään. Taidekirjoja tehdessään lapset prosessoivat heille itselleen kiinnostavia ja merkityksellisiä aiheita. He prosessoivat elämää hyvin monipuolisesti, niin iloa olla pikkusisko tai isovelji omille sisaruksilleen, kuin omia ja koko perheen tärkeitä harrastuksia sekä kiinnostuksen kohteita. Kirjan kuvassa esimerkiksi leikitään sisällä ja ulkona oman pikkusiskon kanssa tai äiti auttaa pikkusisarta laskettelussa niin, että pieni on vielä äidin mukana valjaissa laskettelemassa. Kirjoissa oli paljon mukana niin perheen jäsenet kuin perheiden omat lemmikit ja harrastukset. Jokainen voi itse kuvitella minkälainen kokemus oli kirjaa tehneelle lapselle se, kun aluksi on valinnut kirjan aiheeksi perheen lemmikit, piirtänyt kirjaansa hienon kuvan niistä ja kirjan tekemisen edetessä toinen perheen lemmikki sairastuu vakavasti ja siitä on luovuttava. Miten surullista elämä joskus on, mutta miten tärkeää on käsitellä kaikkia kipeitäkin asioita. Lapsi ei halunnut puhua asiasta. Hän piirsi. Hän puhui tämänkin jälkeen mielellään sisaruksistaan ja lomasuunnitelmistaan. Tuntui aivan sanoinkuvaamattoman tärkeältä ja upealta olla mukana kokemassa kaikkia lapsille tärkeitä asioita.

Työskentelyssä vaihteli, ketkä lapset olivat keskenään samaan aikaan työskentelemässä, sillä kutsuin välillä kaverukset paikalle aloittamaan työskentelyn ja

toisaalta usein kutsuin myös paikalle sen mukaan lapsia kenellä oli mitään jo tehtynä tai tekemättä. Lisäksi kaikki lapset työskentelivät hieman eri ajan omien tarpeidensa ja jaksamisensa mukaisesti. Lasten kesken syntyi useita keskusteluja heidän omista tärkeistä kiinnostuksen kohteistaan, kun toinen lapsista oli aidosti kiinnostunut toisen ajatuksista ja tekemisistä ja toisaalta he löysivät myös yhteisiä kiinnostuksen kohteita työskennellessään. Tietenkään tämä projekti ei sujunut kaikilta osin aivan suunnitelmien mukaan ja joustavuutta tarvittiin, kuten myös kykyä mukautua tilanteiden mukaan niin ohjaajana minulta kuin lapsiltakin.

Haastattelut olivat kaiken kaikkiaan erittäin mielenkiintoiset. Lasten vastaukset jäivät hieman toivomaani suppeammiksi mutta toisaalta lasten havainnointi tuotti paremman käsityksen ja haastattelut tukivat osittain havaintojani. Sain myös otettua paljon todella kauniita kuvia lasten työskentelystä ja kirjoista. Omia havaintojani eivät aivan tukeneet lasten vastaukset kysymykseen numero kuusi, missä kysyin kokiko lapsi saaneensa riittävästi aikaa työskentelyyn. Kaikki vastasivat saaneensa. Havaitsin käytännössä innokkaimmissa lapsissa joillakin kerroilla, että kaikki eivät ehtineet työskennellä joka kerralla niin pitkään kuin olisivat halunneet. Tämä ilmiö johtui joustamisesta ja siitä, että osa lapsista oli poissa loman tai vapaapäivän vuoksi ja seuraavalla kerralla he saivat työskennellä hieman pidempään. Työskentely helpottui joka kerran jälkeen kun tulimme lasten kanssa tutummiksi ja kirjan tekeminen hahmottui alun suunnittelun jälkeen lapsille paremmin. Lapset havaitsivat, mitä työskentely on käytännössä.

7.4 Varhaiskasvatuksen opettajan kanssa reflektointi

Ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa kävimme keskustelua toteuttamistani taidetyöskentelystä taidenäyttelyn ja hiihtoloman sekä hänen lomiansa jälkeen noin kuukauden kuluttua viimeisestä toimintakerrasta. Varhaiskasvatuksen opettaja kertoi olevansa tyytyväinen siihen, että toiminta oli sellaista mitä päiväkodissa ei vielä ollut toteutettu aikaisemmin. Lapset saivat keskittyä omaan juttuun, mikä kestää jonkin aikaa, mutta ei liian kauan. Hänestä oli mukavaa, että lapset halusivat tulla vapaaehtoisesti kuuntelemaan, kun toiset esit-

telivät valmista kirjaansa ja hän videoi esittelyn samalla. Se oli hienoa miten tyytyväisinä lapset esittelivät omia kirjoja. Lasten osallisuudesta varhaiskasvatuksen opettaja pohti miettivänsä usein mikä on osallisuutta ja mikä on mahdollisuus tehdä vain valintoja. Osallisuudessa oleellisinta on, että lapselle tulisi tunne osallisuudesta. Olin samaa mieltä asiasta.

Varhaiskasvatuksen opettaja kertoi, että ryhmässä on lapsia joiden on vaikeampi tehdä kynätehtäviä ja heillä on vähän hitaampi se innostus. He kaipasivat enemmän kannustusta ja vakuuttelua, että riittää mitä teet. Saat itse päättää. Varhaiskasvatuksen opettaja oli havainnut lasten esitellessä kirjoja, että muilta lapsilta ei tullut arvostelua. Kaikki kuuntelivat. Lapset myös perustelivat valintojansa, että tähän valitsin nyt tämmöisen sivun. Monet vanhemmat kävivät katsomassa kirjanäyttelyä. Lapset olivat opettajan mukaan niin innokkaita esittelemään kirjojaan, että osa olisi halunnut mennä koulun puolelle esittelemään sisärustensa luokkaan omaa kirjaansa. Lapset olivat kyselleet kovasti, milloin näyttely alkaa päiväkodilla ja milloin se on. Varhaiskasvatuksen opettaja oli havainnut, että kaikki lapset tuntuivat olevan yhtä ylpeitä omista kirjoistaan. Lapset, joilla kynätehtävät eivät lähtökohtaisesti ole niin kiinnostavia olivat valmiista kirjoistaan innoissaan ja ylpeitä.

Kysyin vielä varhaiskasvatuksen opettajalta, miten voisin hänen mielestään kehittää toimintaa edelleen. Hänen mielestään olisi voinut olla vielä yksi tai kaksi toimintakertaa enemmän. Lapset tykkäsivät niin kovasti tehdä, että tyhjiin sivuihin olisi vielä saanut tehdä lisää kuvia. Lapset olivat tyytyneet siihen, että kotona sai täydentää valmiita kirjojaan. Sain katsoa yhden pojan videon, missä hän esitteli omaa kirjaansa varhaiskasvatuksen opettajan tietokoneelta. Yksi lapsista oli näyttelyviikolla paljon poissa ja häneltä jäi videointi tekemättä. Lisäksi opettajan mielestä toimintaa olisi voinut jatkaa esimerkiksi katsomalla lasten kanssa yhdessä heidän tekemiään videoituja kirjan esittelyitä. Varhaiskasvatuksen opettaja pohti miltä lapsista tuntuisi, jos he saisivat tehdä toisen kirjan. Miten työläältä kirjan tekeminen oli aluksi tuntunut? Tuntuisiko helpommalta? Mitä sisältöä valitsisivat?

8 POHDINTA

Lasten ennakkoluulottomuus ja kokeilunhalu ovat asioita, joista voin itse ottaa mallia taidetta tehdessäni. Taiteen tekeminen onnistuu parhaiten heittäytymällä, kokeilemalla ja ennakkoluulottomasti toimeen ryhtymällä. Liiallinen suunnitelmallisuus rajoittaa taiteellisuutta. Lapset ovat todellisia taiteilijoita.

Lasten ohjaajana huolellinen pedagoginen suunnittelu, ennakkoon varautuminen ja kyky mukautua tilanteen mukaan sekä muokata suunnitelmia kesken toiminnan, ovat huomioitavia asioita onnistuneen toteutuksen kannalta.

Käsitykseni omasta myönteisestä läsnäolosta, toisen ihmisen huomioimisen tärkeydestä ja kuuntelemisen taidosta ovat vahvistuneet omien kokemusteni mukaan tärkeimpinä ominaisuuksina varhaiskasvattajalle. Kuuntelen kiinnostuneena ja mielelläni lapsia taidetyöskentelyn lomassa. Osallistun keskusteluun ja kyselen lisää heiltä. En kuuntele vain siksi, koska niin pitäisi tehdä. Olen aidosti kiinnostunut lapsista. Lapset tulevat kyselemään ja keskustelemaan kanssani. He aistivat kiinnostukseni ja innostuneen asenteeni. Innostus on tarttuvaa.

Kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kokemukset ovat lapsille erityisen merkityksellisiä. Lapsen ymmärtäminen ja kohtaaminen ovat lapsen mielenterveyden kannalta keskeisessä asemassa. Kasvatussuhteessa aikuinen osoittaa lapselle empatiaa niin, että lapsi kokee tulevansa kohdatuksi, kuulluksi ja näkyväksi. Aikuisen sensitiivisyys merkitsee aikuisen kykyä reagoida lapsiin tunteiden tasolla niin että aikuinen osoittaa myönteistä ja aitoa tunneilmaisua. (Marjamäki, Kosonen, Törrönen & Hannukkala 2015, 29–30.)

Käytännön toimintakerroista opin, että virhearvioita voi tulla huolellisesta suunnittelusta huolimatta etenkin silloin, kun toteuttaa asian ensimmäistä kertaa. Käytännön toteutuksista oppii paljon ja osaa huomioida asioita seuraaville toimintakerroille paremmin. Taidetyöskentelyssä tarvikkeiden siivoamiseen ja pakkaamiseen päiväkodilla työskentelyn jälkeen sain helposti kulumaan yhteensä kaksi tuntia. Työskentelyn lomassa asioiden kirjaaminen ja dokumentointi valo-

kuvin tuntui välillä vaikealta toteuttaa. Monesti kirjasin havaintojani heti työskentelyn päätyttyä ja otin kaikessa rauhassa valokuvia lasten töistä.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Johtopäätöksiä taidetyöskentelystä

Taidetyöskentely tuntui niin itsestäni kuin lapsistakin ilmiselvästi luovalta, innostavalta ja palkitsevalta. Minulla on aikaisempaa kokemusta vain omasta osallistumisesta samantapaisille aikuisille suunnatuille tapahtumille aikuisopistoissa. Olen saanut paljon kokemuksia kursseilta oman kirjan tekemisestä ja pystyin hyödyntämään näitä kokemuksiani suunnitellessani lapsille mahdollisimman hyvin lasten tarpeita ja osallisuutta huomioivaa toimintaa taiteen keinoin. Taidetyöskentelyn ohjaaminen lapsille oli todella hyvä ja palkitseva kokemus minulle itselleni ohjaajana. Toteutuksessa on mietittävä tarkasti lasten ikä ja lähtökohdat suunnittelussa. Ymmärrän nyt jälkeenpäin, että kirjojen ompelu ja päällystys olivat liian vaativia tehtäviä toteuttaa niin lyhyessä ajassa. Suunnittelussa olisi pitänyt varata paljon enemmän aikaa niihin työvaiheisiin ja varata lapsille tarpeeksi yksinkertaiset avustavat tehtävät kirjan kansien päällystämiseen ja kirjan sitomiseen.

Kirjan tekeminen oli inspiroiva yhteinen projekti, jossa jokainen sai toteuttaa kotiin vietäväksi itselleen kirjan omien mieltymysten ja tärkeiden aiheiden pohjalta. Hienomotoriikan harjoittamista piirtämällä oli kaikille lapsille jonkin verran, lapset jotka olivat kiinnostuneempia piirtämään, saivat myös toteuttaa itseään piirroksilla. Omien kokemusteni pohjalta työskentelyssä parasta on se, että kaikki on itse valittavissa. Taiteen tekemisessä ja käsillä tekemisessä parasta on tekemisen prosessi ja se, että voi tehdä juuri omia valintoja. Saa määritellä mitä värejä käyttää ja mikä milloinkin tuntuu itsestään hyvältä ja sopivalta. Jokainen työskentelykerta tuo lisää kerroksia prosessiin ja kirjan sivuja valmistuu.

Lasten kanssa työskentelyssä on merkittävää löytää lasta innostavia ja eteenpäin kannustavia taidemenetelmiä. Työskentelyn on sovittava jokaiselle lapselle lasten yksilölliset mieltymykset huomioiden. Oman kirjan työstäminen oli lapsille sopivaa ja palkitsevaa tekemistä. Tuntui hyvältä kuulla ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalta palautetta, että kaikki lapset olivat olleen innoissaan ja ylpeitä valmiista kirjoistaan. Pidän erittäin tärkeänä myös lasten varhaiskasvatuksen opettajan kanssa tehtyä yhteistyötä. Mielestäni opettaja toteutti lasten kirjojen esittelyn videoimalla niin, että lapset pääsivät harjoittelemaan tärkeää esiintymisen taitoa. Taidetyöskentelyssä mukana olleet lapset pääsivät seuraamaan samalla esittelyä ja lapset saivat hyödyllistä kokemusta esiintymisestä tulevaisuutta ajatellen.

Oman kirjan valmistaminen lasten kanssa lasten osallisuus huomioiden voidaan toteuttaa myös helpommalla tavalla, mikäli ohjaajalla ei ole kokemusta kirjansidonnasta. Rahalliset resurssit saattavat myös kaventaa materiaalien hankintaa. Valmiita yhden koon paperiarkkeja voi hyödyntää esimerkiksi ostamalla lehtiön paksumpaa paperia ja silloin on ehkä oikaistava muutamista kirjansidonnin perusasioista kuten paperin kuitusuunnasta. Paperiarkit olisi toivottavaa käyttää niin, että taipuisampi suunta valittaisiin kirjan selän kohdalle silloin paperit taittuvat kauniimmin ja kirjasta tulee kestävämpi. Kirjansidontaan käytettävää liimaa saa ostaa kirjansitomoista, mutta tavallisen yleisliiman ja tapettiliisterin seos toimii myös erinomaisesti. Kirjan valmistamisessa voi oikaista helpottamalla kansien tekemistä valmistamalla kannet ohuesta kartongista ilman päällystämistä tai niin, että päällystää vain selkäosan mikä lisää kirjan kestävyyttä huomattavasti. Kaikkein yksinkertaisin sidontamenetelmä on varmasti lainattavissa lehtien nidontatavasta. Gellipainanta menetelmänä sopii käytettäväksi lasten kanssa monipuolisesti pienemmissäkin askartelu- ja taidetöissä kuten yksittäisten kuvien ja korttien valmistamisessa. Gellipainanta sopii myös teoksen pohjan valmistamiseen niin, että muilla tekniikoilla lisää pohjan päälle asioita piirtäen, maalaten tai leikaten ja liimaten paperista.

9.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusluvan myöntämisen ehtona oli, että sitoudun kehittämistyön tekijänä huolehtimaan tietojen käsittelystä ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä ja yksityisyyden suoja koskevan lainsäädännön. Laadin sopimuksen Lohjan varhaiskasvatuksen kanssa, missä hyödynsin Diakonia-ammattikorkeakoulun sopimus pohjaa, mikä on osoitettu opiskelijoille, jotka tekevät opinnäytetyönsä koululle. Laatimani sopimuksen mukaan, olen kehittämistyön tekijänä velvollinen käyttämään tietoja ja aineistoa luottamuksellisesti ja ainoastaan tämän opinnäytetyöni tekemiseen. Olen sitoutunut turvaamaan tarkastelemieni lasten intimitetin ja anonymiteetin. Kehittämistyön toteuttamisen jälkeen aineisto hävitetään asianmukaisella tavalla. Kehittämistyöstä ei synny henkilötietolain mukaisia henkilörekisteriä. Lasten taideteoksista otettujen valokuvien käyttöön tässä opinnäytetyössä on pyydetty lupa kirjallisesti lasten huoltajilta (Liite 3) ja olen saanut luvan valokuvien käyttöön.

9.3 Ammatillinen kasvu

Taidetyöskentelystä lasten kanssa olen saanut arvokasta oppia tulevaan ammattiini varhaiskasvatuksessa. Aikaisempi työkokemukseni päiväkodista perustuu pedagogiseen työharjoitteluuni sosionomin (AMK) opinnoissa keväällä 2019. Varhaisimmat työkokemukseni lasten ohjaamisesta pohjautuvat Mannerheimin lastensuojeluliiton koulutukseen lastenhoitajaksi, mikä hyväksyttiin luki-ossa valinnaisena kurssina ja noin viiden vuoden aikana saatuun arvokkaaseen kokemukseen lastenhoitajana useissa eri perheissä. Olen suorittanut viitisen vuotta sitten Turun avoimessa yliopistossa kasvatustieteen perusteet opintokokonaisuuden 25 opintopistettä, mikä sai minut vakuuttumaan, että haluan ja pystyn opiskelemaan uuden ammatin mihin työllistyä.

Sosionomin (AMK) koulutuksesta valmistuneelle opiskelijalle on asetettu osamisvaatimukset eli kompetenssit. Sosionomin kompetenssien mukaisiin taitoihin olen saanut erinomaista harjaannusta taidetyöskentelyn ohjaamisesta lasten kanssa. Asiakastyössä on kyettävä ohjaamaan asiakkaita, asiakasryhmiä ja

yhteisöjä tavoitteellisesti, voimavaraistaen ja osallisuutta tukien. Olen kehittynyt näissä taidoissa, koska pedagogista toimintaa jo suunniteltaessa nämä asiat on otettava huomioon ja mietittävä miten ne toteutuvat käytännössä. Lisäksi jokaisesta toimintakertaa on reflektoitava kaiken aikaa työskentelyn kuluessa, sen jälkeen ja jatkuvasti lapsia havainnoiden niin yksin kuin yhdessä toisten työntekijöiden kanssa.

Sosionomin kompetenssien mukaisesti olen opinnäytetyötä tehdessäni suunnitellut, toteuttanut ja arvioinut kehittämistyötä varhaiskasvatukseen. Osaan tuottaa ja arvioida tietoa hyvinvoinnin edistämiseksi ja osaan toimia tutkimus- ja kehittämistyössä eettisten periaatteiden mukaisesti. Osaan kehittää kumppanuuslähtöisesti asiakastyön menetelmiä, työkäytäntöjä sekä palveluprosesseja. Opinnäytetyö on tehty kumppanuuslähtöisesti asiakastyön menetelmiä ja työkäytäntöjä kehittäen. Työssäni kehitin lapsiryhmän osallisuutta taidetyöskentelyn menetelmin.

LÄHTEET

- Ahonen, L. (2017). *Vasun käyttöopas*. Jyväskylä : PS-kustannus.
- Gyekye, M. & Nikkilä, P. (2013). *Arviointiympyrä. oppimisen mahdollisuudet näkyviin*. Pedatieto.
- Järvinen, K. & Mikkola, P. (2015). *Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuden ja yhteisölliseen varhaiskasvatuksessa*. Pedatieto.
- Halme, K. Karimäki, R. & Rusanen, S. (2016). *Taiteen taikaa varhaiskasvatukseen*. Taikava- kehittämissankkeen raportti 2014–2016. Vantaa. Saatavilla
https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/128529_Taiteen_taikaa_WEB.pdf
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (2018). Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Saatavilla
https://karvi.fi/app/uploads/2018/10/KARVI_2418.pdf
- Kosonen, S. (2015). Taide mielenterveyden edistäjänä. Teoksessa E. Marjamäki, S. Kosonen, S. Törrönen & Hannukkala, M., *Lapsen mieli. Mielenterveystaitoja varhaiskasvatukseen ja neuvolaan* (s. 25–26). (2.p.). Suomen mielenterveysseura
- Nevanen, S., Juvonen, A. & Ruismäki, H. (2014). *Does Arts Education Develop School Readiness? Teachers' and Artists' Points of View on an Art Education Project*. Saatavilla <http://www.web.b.ebscohost.com>
- Marjamäki, E., Kosonen, S., Törrönen, S. & Hannukkala, M. (2015) *Lapsen mieli. Mielenterveystaitoja varhaiskasvatukseen ja neuvolaan* (s.29–30). (2.p.). Suomen mielenterveysseura
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Leinonen, J. & Kataja, E. (2014)). Yhteinen osallisuus varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Teoksessa J. Heikka, E. Fonsén, J. Elo & J. Leinonen (toim.), *Osallisuuden pedagogiikka* (s. 64). Suomen varhaiskasvatus ry.

- Leinonen, J. (2014). Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa J. Heikka, E. Fonsén, J. Elo & J. Leinonen (toim.), *Osallisuuden pedagogiikka* (s. 18). Suomen varhaiskasvatus ry.
- Lipponen, L. (2016). Tutkiva oppiminen varhaispedagogiikassa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 31–33). (3.uud.p.). Jyväskylä :PS –Kustannus
- Marjamäki, E. Kosonen, S. Törrönen, S. & Hannukkala, M. (toim.), *Lapsen mieli. Mielenterveystaitoja varhaiskasvatukseen ja neuvolaan* (s. 29–30). (2.p.). Suomen Yliopistopaino
- Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. (2017). *Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Lasten keskus ja kirjapaja Oy
- Rusanen, S. (2009). Lapsen kuvista kulttuurin kuviin. Teoksessa I. Ruokonen, S. Rusanen & A-L. Välimäki (toim.), *Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa* (s. 48–49). Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Turja, A. & Vuorisalo, M. (2017). Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa M. Koivula, A.Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim.), *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia* (s. 37–38). Tampere: Vastapaino.
- Opetushallitus (19.12.2018). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Virkki, P. (2015). *Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä*. Helsinki: Itä-Suomen Yliopiston kirjasto.

LIITE 1. 2–3 hengen ryhmähaastattelu lapsille

1. Miltä työskentely tuntui?
2. Saitko apua, kun tarvitsit?
3. Mikä oli kivointa? Mistä pidit?
4. Mikä ei ollut kivaa? Mikä työskentelyssä ei tuntunut hyvältä?
5. Saitko itse valita/päättää kirjasi aiheen?
6. Oliko työskentelyyn riittävästi aikaa kullakin kerralla?

LIITE 2. Vanhemmille tiedote

Olen Taina Järvi-Indrén sosionomi opiskelija, opinnoissani suuntaudun varhaiskasvatukseen. Opiskelen Diakonia-ammattikorkeakoulussa Helsingin toimipisteellä ja asun xxxxx. Olen tulossa lapsenne päiväkotiryhmään toteuttamaan opinnäytetyötä. Teemme viskareiden eli viisi vuotta täyttäneiden/täyttävien lasten kanssa oman kirjan taidelähtöisillä menetelmillä. Lasten osallisuus ja omat valinnat ovat työskentelyssä keskiössä. Työskentely tapahtuu keväällä alkaen tammikuussa.

Lasten kanssa toteutamme gellipainantaa, maalausta ja kirjansidontaa. Lapsi saa tehdä oman kirjansa. Taidetyöskentelyn yhteisenä teemana on ”mun oma kirja” mihin lapset saavat pohtia tärkeitä omia aiheitaan ja omavalintaisesti toteuttaa haluamiaan asioita. Olen lasten tukena ja havainnoin heidän työskentelyään. Luovuus, tekemisen ilo, omat valinnat ja uuden kokeileminen ovat työn tavoitteita. Kaikkien osallistuvien anonymiteetti säilytetään huolellisesti, valokuvista eivät näy kasvot eikä lapsia pysty niistä tunnistamaan. Lisätietoja saat ryhmän työntekijöiltä ja minulta tarvittaessa.

Yhteistyöterveisin,

Taina Järvi-Indrén

LIITE 3. Luvan pyytäminen valokuvien käyttöön

Hei,

Lapsenne on osallistunut ohjaamaani taidetyöskentelyyn xxxxxxxx päiväkodilla tammi-helmikuun aikana. Taidetyöskentelyn toimintakerrat sujuivat hienosti ja lapset saivat tehdä oman kirjan toiveidensa pohjalta.

Minulle on erittäin tärkeää saada opinnäytetyöhöni valokuvia lasten taidekirjojen piirroksista ja gellipainokuvista. Pyydän nöyryimmästi lupaa saada käyttää valokuvia lapsenne taideteoksista opinnäytetyössäni. Lapsia ei voi mitenkään tunnistaa valokuvista, joten lasten anonymiteetti säilytetään huolellisesti.

Voitteko ystävällisesti vastata tähän pyyntöön ja kuitata suostumuksenne vastaamalla tähän sähköpostiviestiin, mikäli annatte suostumuksenne.

Kiitän yhteistyöstä ja vaivannäöstänne.

Ystävällisin terveisin,

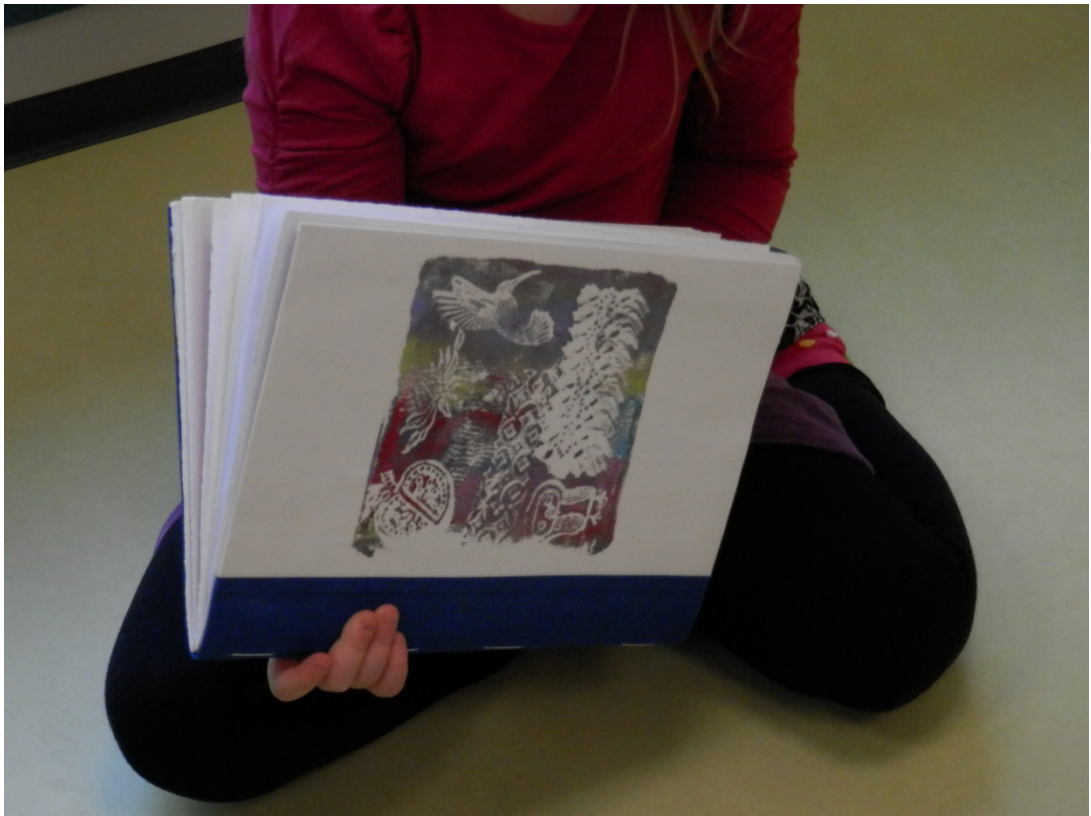
Taina Järvi-Indrén

Sosionomi (AMK) opiskelija
Diakonia-ammattikorkeakoulu

LIITE 4. Valokuvia lasten taidekirjojen sivuista

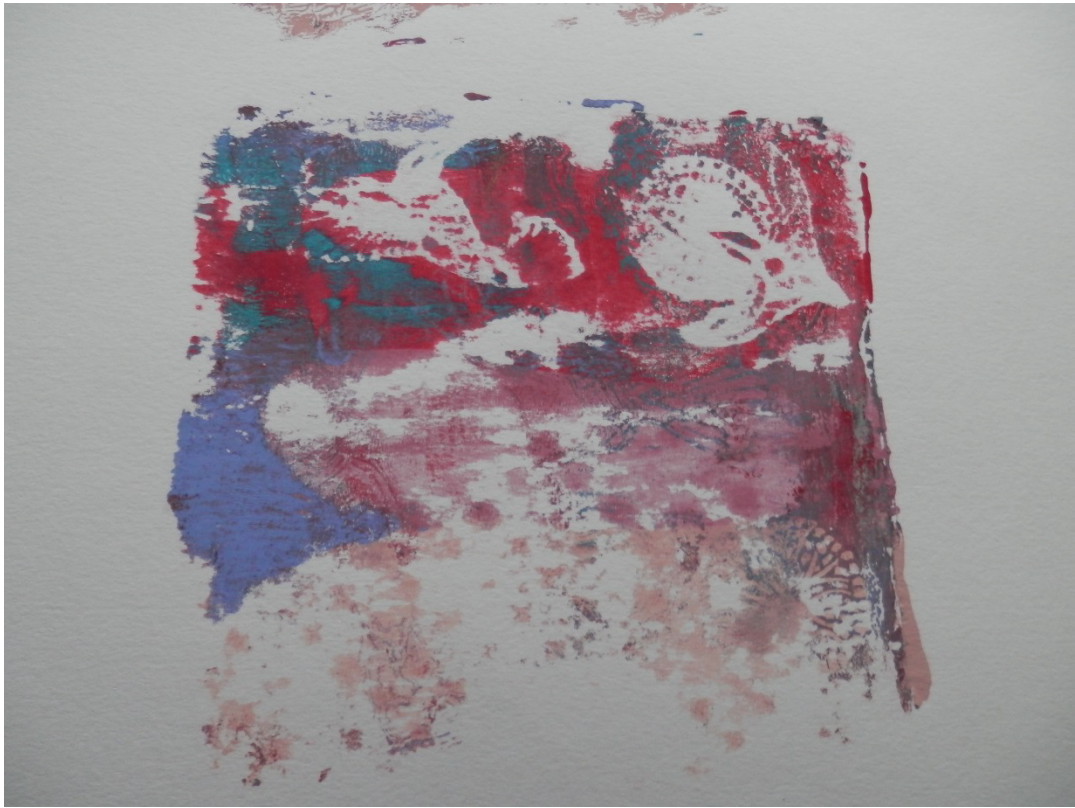
LIITE 5. Valokuvia lasten taidekirjoista

LIITE 6. Valokuvia gellipainannasta

LIITE 7. Valokuvia lasten taidekirjojen sivuista

LIITE 8. Valokuvat lasten kirjojen piirroksista ja valmiit kirjat

